

S 717-1474 2

Nr. 2, vol. 28

1930

ŽVAIGŽDĖ = The STAR

Balandis m. == April, 1930

A LITHUANIAN QUARTERLY PUBLICATION, PUBLISHED BY A. MILUKAS & CO. AT 3654 RICHMOND STR., PHILADELPHIA, PA. YEARLY SUBSCRIPTION \$2.00, SINGLE COPY 50 c.

„Garso Amerikos Lietuvių“ Inkūrėjai:
Kun. P. Abromaitis ir kl. A. Milukas 1894.

Entered as second class matter at the Philadelphia Post Office under Act of March 3, 1879

**STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT,
CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF
AUGUST 24, 1912.**

of Zvaigzde published quarterly at Philadelphia, Pa, for
April 1, 1930.

County of New York)
State of New York } ss.

Before me, a Notary Public in and for the State
and county aforesaid, personally appeared Rev.
A. M. Milukas who, having been duly sworn according
to law, deposes and says, that he is the owner in
partnership of the Zvaigzde and that the follow-
ing is, to the best of his knowledge and belief, a true
statement of the ownership, management (and if daily
paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication
for the date shown in the above caption, required by the
Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal
Laws and Regulations, printed on the reverse of this
form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, edi-
tor, managing editor, and business manager are:

Name of —	Post—Office Address:
Publishers, A. Milukas & Co.	3654 Richmond St.
Editor, Julia Pranaitis	" "
Managing Editor, A. M. Milukas,	82 Perry Ave.
Business Manager A. M. Milukas	Maspeth, L. I., N. Y.

2. That the owners are: Rev. A. M. Milukas, 82 Perry
Ave. Maspeth, L. I., N. Y., Julia Pranaitis 3654 Richmond
St., Philadelphia, Pa.

3. That the known bondholders, mortgagees, and
other security holders 1 per cent or more of total
amount of bonds, mortgages, or other securities are: None
A. M. Milukas Business Manager

Sworn to and subscribed before me this 22-th day
of Marhc 1930

(Seal.)

Geo. F. Brelsford
Notary Public.
New York County No. 768
My Commission Expires March 30 1930.

„ŽVAIGŽDĖ“--BERTAININIS ŽURNALAS.

DVIDEŠIMTI DU METU buvusi savaitiniu laikraščiu „ŽVAIGŽDĖ“. Tris metus ėjusi kaip mėnesinis žurnalas, nuo 1925 m. eina kaip bertaininis žurnalas leidžiamas A. Milukas & Co. B-vės iš Philadelphia, Pa. 3654 Richmond Str. Pavienių „Žvaigždės“ knygų kaina 50 centų, metams prenumerata 2 dol.

BALANDIS — APRIL 1930 M.

„AUSROS“ PIRMUJU NUMERIU FOTOGRAFIJOS
A. A. KUN. A. KODZIUI PAGERBTI.

Užprašymus ir pinigus „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.
adresuokit: Philadelphia, Pa

LTSR valst.
respublikinė
biblioteka

ANT KAPO

BO LAUS MUSU KULTUROS AUGINTOJO

A. A. KUN. ANTANO P. KODZIO

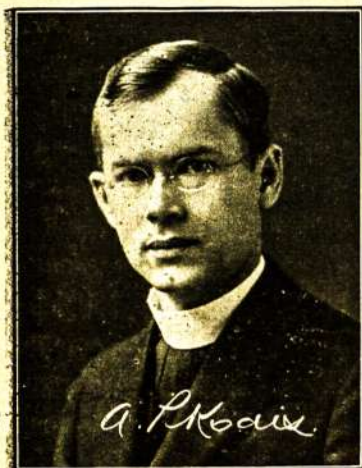
METINESE JO MIRTIES SUKAKTUVESE

„ZVAIGZDES“ ISLEISTUVE IR

REDAKCIJA SIUOS „AUSROS“

FIRMUJU NUMERIU FOTOGRAFISKAI

ATSPAUSDINTUS LAPUS AUKOJA.

Kun. Antanas Kodis.
13. VI. 1881 — 16. IV. 1929.

Kun. Antanas P. Kodis, gimęs 13 d. birželio 1881 me-
tu, po išventinimo į kunigus Kauno Seminarioje trumpai
pabuvęs Lietuvoje, atvyko Amerikon bene 1907 metais
ir ilgesnį laiką darbavosi kaipo kamendorius prie kun.
V. Varnagirio, „Zvaigždės“ įkūrėjo Angėlų Karalienės
Bažnyčios klebono Brooklyne, N. Y. Su laiku pradėjo
rūpintis sukūrimu šv. Jurgio parapijos, kuriai išstatė
gražią mūro bažnyčią ir kleboniją 1914 metais. Bekle-
bonaudamas prie šv. Jurgio jis daug padėjo Amerikos
lietuvių kultūrinei tolyneigai plėstis. Būvo uolus dar-
buotojas Amerikos Lietuvių Kunigu Vienybėje“, Lietu-
vių Katalikų Draugijoj (išleidusioj anglų kalba kun. Jus-
aičio „History of the Lithuanian Nation“), Amerikos Pa-
gelbos Fonde Lietuviams nukentėjusiems karo dėl pašelp-
ti, Tautos Fonde, Lietuvos Laisvės Paskolos vykinime
ir k... Gražiausiai sutvarkęs šv. Jurgio parapiją perkeltas
klebonautų Panelės šv. Apreiškimo parapijoje, kur
ir mirė po poros metų sunkaus darbo. Velionis labai
rūpinosi savo pamokslais, didžiumą jų rašė. Viena tų pa-
mokslių šitame „Zvaigždės“ numeryje talpiname. Būtu
malonu daugiaus jų paskelbti, bet kol kas, jų neturime.

„Zvaigždės“ Redakcija.

KUN. A. KODZIO PAMOKSLAS PASAKYTAŠ
BAZNYCIOS PASVENTINIMO DIENOJE MASPETH.

Manau jog daugelis iš jūsu su nekantrumu laukė šios išskilmės dienos pašventinimo naujai atstatytos bažnyčios. Jūs laukėte tos valandos, kada liks vėl atnaujinta sutartis terpu jūsu ir jūsu Dievo ir štai šiandien Prelatas Kaupert, pasiuntinys Jo Malonybės mūsų diecezijos Vyskupo pašventino šitą jūsu bažnytėlę ir per tas maldas Viešpats Dievas pasižadėjo ypatingu būdu dėlei jūsu gero apsigyventi tarpe jūsu šitoje jūsu bažnytėlėje. Iš tos tai piežasties šią dieną ir jūs galite atsiliepti su patriarku Jokūbu, kuris nuvargintas kelione užmigo ir čia regėjo neapsakomai didžias—aukštas kopėčias, viršum savo siekiančias net patį dangų, o jomis užeinančius ir nužengiančius aniolus dangaus, patį gi Dievą iškilmingai atnaujinantį sutartį—pažadėjimą duotą patriarkams: Abraomui ir Izaokui; pakiles patriarkas baimės ir drebėjimo pilnas prabylo: „o kaip baisi yra šita vieta — čia ne kas kito yra kaip tiktai namai Dievo ir vartai dangaus”

1. Del ko statome bažnyčias ir pašvenčiame
2. Ką mums duoda bažnyčia.

I.

Neabejoju, kad kiekvienas iš jūsų be didelio galvoji-
mo pasakys jog šitoji bažnyčia yra pastatyta ir pašvesta
dėl Dievo — dėl Jo garbės o teipgi dėl mūsų dūšių išga-
nymo. Teip, brangūs klausytojai, ir yra; dėl to tai tei-
singai bažnyčia, mes vadiname „Dievo Namais“. Per tam
tikras maldas ir apeigas pašventinimo Dievas apsirenka
sau kad gyventi tarp mūsų, arčiaus mūsų, kad būti mūsų
artimiausiuoju ir vieninteliu prieteliu, globėju ir Tėvu.

Nors Dievas yra visur—ant kiekvienos vietos, vienok
kaip kurias vietas jis yra labiaus numylėjes, labiaus pa-
mėges; tose tai vietose Jis su ypatingesniu prielankumu
pasizadėjo mūsų prašymus išklausti, garbę Jam teikiama
maloniai priimti. Tą ypatingumą privilegijuotų vietų
mes išskaitome Rašte Sv. Patriarkai ir pranašai sulyg
Dievo jiems duoto apreiškymo tūlose vietose yra pasta-
tę tam tikrus aukurus arba altorius, nuo tų tai vietų
prieiname prie anų laikų, kuomet sulyg Jehovos duoto
isakymo liko pastatyta Jeruzolimoje Salemono bažnyčia
(ant kalno Moriah), kurią anuomet pašventinant Sutver-
tojas pasizadėjo: „čia mano akys bus atkreiptos ant jūsų,
o ausys palinkę prie jūsų meldimų“. Sventumą ir tikre-
nybę tų žodžių tų prizadėjimų visa žydų tauta giliai buvo
patyrusi, teip kad iš tolimiausiųjų šalių neatsiziūrint į
vargingą kelionę jie traukdavo į Sventąjį miestą—į
bažnyčia. Tat-gi jeigu Salemono bažnyčia teip buvo gar-
binga, ir daug neišskaitomų malonių nešė išrinktai tau-

tai, kuri vienok buvo tik menkučiu paveikslu, mažučiu rdu teip daug talpirančiu neapraškomu Dievo malonių, kame apart pasižadėjimo Jehovos buvo padėta skrynia Sandaros, kaip nesulyginamai turi būti garbingesnė mūsų bažnyčia, kuria šiandieną Aukščiausias Viešpats apsirinko už savo buveinę, už patogiausią vietą mūsų reikalucose rusinėsti su Juo; šiandieną Jis čia atvėrė šaltinį „gyvojo vandens“, apsigyvendamas tarpe mūsų, mūsų bažnyčios altoriuje — Svenčiausiame Sakramente“. Cia maro akys bus atkreiptos ant jūsų, o ausys palinkę prie jūsų meldimų“ „Aš esmi su jumis per visus amžius“.

II.

Teip tatau šitoji bažnyčia liko pastatyta ir pašvęsta ne vien kad čia, toje vietoje, jūsų bažnyčioje apsigyvenęs Sutvertojas tarpe savo sutvėrimo, Karalius tarpe pavaldinių — būtu ypatingiaus garbinamas, bet, galima pasakyti kad labiaus dėl to, kad arčiaus mūsų būnant, Svenčiausiame Sakramente, kaipo geriausias Tėvas mus penėti, kaipo Sutvėrėjas mūsų mums laiminti, mumis globoti — būti mūsų Vienintele Užmokestis — Mūsų Laimė. Dėl to tai bažnyčia yra neišsiamemų malonių versmė, išdės turtų dangaus. Kuo saulė gamtai tuo bažnyčia mūsų dūšiai. Ką aš sakau tuo — nesulyginamai daugiau; Bažnyčia netik palaiko dūšios gyvybę, netik ją pagimdo dėl dangaus, dėl prirengtosios dangaus laimės, bet net jai numirus, delei sunkių prasižengimų praradus nekaltybės rūbą

— pašvenčiamą malonę, jin viena tegali pribūti ir pribūna pagelbon — jin per malone Sakramento Metavonės dūšiai gyvybe gražina — ištraukia iš prapulties bedugnės — del dangaus suranda. Kas pajėgtų, jeigu teip pavadinsiu stebūklū, tą stebūklū padaryti, prarastą dūšios malonę sugražinti — kur kame, kas būtų teip galingu. Nors ir Sventieji dangaus daug gali, bet dūšiai jau palaidotai karste mirtinos nuodėmės jie, pagaliaus nei pati Karalienė Sv. Marija neagalėtų prikelti — išrišti iš nuodemių. Bažnyčia yra ypatinga mūsų gimdytoja, auklėtoja ir mokytoja. Iš jos lūpų mes sužinome ir pažistame teises mūsų tikėjimo, be kurio niekas negali būti išganytas. Jinai mums primena, jog esame nuolatoj kovoje gero su blogu; žadina bažnyčia mus prie narsumo; prie pargalės, paduodama ir nurodydama ginklus. Jinai gydo sužeistą mūsų dūšią ir širdį — čia neparstos skambėję paguodos ir suraminimo žodžiai: „eikite prie manęs kurie vargstate ir apsunkinti esate, o aš jus atgaivinsiu, aš padėsiu nešti vargų kryžių“. Šioje pašventinimo dienoje daug daug malonių žada iš tos vietos išdalyti — čia Aukščiausiojo akys ir ausys bus nupkreitos linkon jūsų, jūsų prašymų. — Ant jūsų gi, Br. Parap. krinta šiandieną priedermė visa širdimi pamylėti bažnyčią, ją gerbti, kaip kad myli ir gerbia geri vaikai savo motiną arba tėvą. Tą meilę išreikšite, jiegu uoliai klausysite jos, užlaikydami visus prieakymus kaip Dievo taip ir Bažnyčios, kurių jin yra prižiūrėtoja, skelbėja ir aiškintoja. „Palaiminti, kurie klauso Dievo žodžio ir Ji užlaiko“ — sako Dvasia Sv.: Mylėsite bažnyčią, jeigu ją drasiai ginsite nuo užpuldinėjimų ne-

prietelio ar tai ant pačių artikulu tikėjimo ar tai ant jo sargų — dvasiškijos; nes senas ir bendras mūsų neprietelis šėtonas bando atakuoti tai iš vienos pusės tai iš antros; tankiai drovisi stačiai per savo pasiuntinius — blogus žmones griauti tikėjimo tiesas, delei taktikos ir strategikos jis neva tikėjimą nepaliečia, taip bent jie įkalbinėja, bet užpuldinėja ant dvasiškijos — nesigailėdami tirščiausių ir bauriausių purvų, nes mat sumušęs jos sargus ir dalytojus Sakramentu — bažnyčia paliktų pergalėta, išnaikinta. Nors, teisybę, pats Išganytojas pasizadėjo bažnyčią ginti ir kad nežiūrint įvairių ant jos užpuldinėjimų — „peklos vartai jos nepergalės“ ir jai yra gaila, kaip vieną antrą jie skandina netikėjimo bangose. Bažnyčia vieninteliai saugus laivas, kuriame nėra pavaus nei vienam keliauninkui kovoje ant jurių gyvenimo-pražūti; ne pavojingos jai nei uolos, nei audros nes turi budrų ir prityrusį vairininką. Jėzų Kristų; perniek paslėpti ir atviri šūviai jai neprietelio leidžiami! Kad pažiūri į nuolatinės kovos istoriją per suvirš devyniolikos šimtų metų — išskaitai visur ir kiekviename laike pergalę — triumfą; didžiausią kapinyną, kame drunija jos paklydusių vaikų kūnai, su skausmu minėja — apverčia.

Už visas Katalikiškos Bažnyčios geradėjystes — mums teikiamas, už jos dėl mūsų nukentėtus ir kenčiamus vargus ir sopulius pasizadėkime dar šiandieną būti ištikimais jos vaikais — klausydami jos, mylėdami ją ir gindami jos garbę, kaip geriausios mūsų Motinos. Ir jeigu, kaip kad sako mūsų dainius — poetas — „gražu už tėvynę pavargti, nukentėti“, tad čia irgi galima pasakyti, jog gražu už Motiną Bažnyčią pavargti nukentėti, nes ji mus apgina nuo priešo; gynė, auklėjo, prie Amžinos laimės — prie Dievo vedė.

Ant sekančio 15-jo šių knygų puslapio skaitytojas ras kun. A. Kodžio rankos rašto fotografiją. Didžiąją savo pamokslą jis vis pasirašydavo. Turėkime viltį, kad ju likimas nebus tokis, kaip dar „Aušros“ metu Krosnoje klebonavusio šviesaus ir aukštai išmokslioto kunigo Valinčiaus, kuris savo laiku darė daug įtakos ir aušrininkams (Zičkiui ir k.). N. B. Kun. Valinčiaus iš kelių šimtų pamokslų, kiek mums žinoma, bene tik vienas atspaudinta 1892 m. „Vienybėje Lietuvinikų“.

Parusolbi ant XIV tūd ju Seikmynis

Štačiai žinomas, Patriarka ir nūdijis žokno
„Jezus“ vadovelij, duaridka, manestymymissi -
tapa ka kita givai ir ais idrai per stato dūgiz -
romas velias - apr Kurios kalba ir tios
diena sv. Evangelija - Jō daja f sau pūcīngā
štato arimo musa tar dāi beliovas, šome
plavunija to velias - vana karda su
random Krizimori karda Kristus Otepat
Kuris Kranga saas mus i hio saas i vedy
i vūgijis o dalar smelbomai fāusca s
vūis Kalbepomas, „ aite pric monis
vūis Kuris dūlate ir apnūskriti esate,
u ai ju atgūvūssim“ (Matth 11.) ir nos
sāvas Kuris Ketya vety ypa esūka vūis
tas, pūomas vāgu - ir nos dūryles Kuris
jis vūculanija mus saas Karesim
i vūdo gāna fūncim - vūnos vūonē
tome prūada saas pūgelba o un
tūos vūis vāgu nū i tū. Kerna tar -
mysta, skarpo nū mūskit, prūada dūon
pūlovūmūte žemē, prūada Dangan
Karalyti, Korne lūis mūstūstūta pūkarta
tūo vūdo o asare tūo arim i tū.
Kernija B - Jō artūo fūnes beliova fūnc
lūis šetūm, ir i tūcin su sūlētū, ir Palū
ky mai Kuris dūkars ir su vūis pūlū
saas paserēji - fāusca dūdžin lūis
i dūant prūdijūgtū pric jō jis fāusca -
pūis rāda plātū Keli Givūmū, mūskitū

1883 METU „AUSROS“

Italpa.

A. Įvairus rasztai.

- B. Priekalba*, l. 3.
— Mezzofanti ir prigimta kalba, l. 210.
— Senovės lietuvių šventenibė, l. 277.
J. A. V. L. Isz lietuviszkos literaturos, l. 20.
— Sengadiniszkas musu gentės paminklas, l. 278.
— Zodelis dėl Prusu lietuvininku, l. 21.
Dr. G. J. J. S. i. Gr. Kalbos dalikūse, l. 25. 57.
Ziemkintis. Keletas žodžių apie lietuvius givenanczius Petropi-
lėje, l. 53.
Žinia nū rēdistės, l. 54, 149, 298.
Apie isteigima „lietuviszkos mokslu bendristės“ l. 89.
S. R. Į darba kas lietuvis, l. 153.
Andrėjus Latvis. Latviszki laikraszcziiai, l. 177.
Vėversis. Ar pritinka musu bajorams buti lenkais? l. 231.
J. Miglovara. Rigos giedoriu draugistė, l. 170.

B. Istorija.

- J. Basanavicius.* Apie senovės Lietuvos piliis, l. 15, 36, 61, 97,
129, 163, 236.
V. Vaiczaitis. Apie Raudonpili, l. 200.
J. Sliupas. Lietuviai kitą gadinę ir szendien, l. 221.

C. Bijograpija.

- J. S. Kūkstis.* Simanas Daukantas, l. 13, 41, 249.
J. Be. Frid. Kurszaitis, l. 102.
Vėversis. Tadauszkas Kasciuszka buvo lietuvininkas, l. 136.
J. K. Sz. Apgulmi rasztu skiriai. Dūnalaitis, l. 203.
Kn. J. Katėla. Kn. Antanas Strazdelis, l. 242.
Andrėjus Latvis. Kn. Antanas Juszkeviczius, l. 248.

D. Kritika.

- M. Vitolioranda*, l. 18.
— Jannasis Bobinzonas, l. 20.
Bassianis. Julius Lippert, l. 49.
— Jeruzalės iszpustijimas, l. 70.
— Pasakos Veckenstedt'o surinktos, l. 272.
J. S. Kūkstis. Lietuvos bicziulis, l. 75, 108.
Duchatis. Lietuviszkos dainu kningelės M. Jankans, l. 211.

E. Ginczo rasztai.

- St. Szumbajoris.* Eik laukan, l. 122.
Birastonas. „Auszra“ ir „Dziennik Poznanski's“, l. 186.

G. Apsakai.

- (*J. Bs.* Skruzdeļu atsilankimas, l. 43.
(*Dr. G. J. J. S. i. Gr.* Priczkaus Viliaus I. ipatiszkas prisai-
kinimo budas, l. 60.
(*Stajē Szunbajoris.* Paminējimas Birutēs kapo l. 105.)

I. Dainos.

- (*A. B.* Lietuvos senovės paminējimas, l. 8.,
(*A. Bu.* Viltis, l. 213.
(*Aug. Baranauskas.* Tēvinē, l. 107.
(*J. A. V. L.* Lietuviszkoji kalba, l. 10.
— Regējimas, l. 29.
— Tiesos zerkolas, l. 135.
— Szviesa, l. 176.
— Szviesunas ir pelēda, l. 202.
(*J. Miglovara.* Lietuva, l. 35.
(*S. Norkus.* Margiris, l. 65. 92. 124. 158. 197.)
— Girtūklis divai, l. 214.
(*Aglē.* Broliams lietuviams, l. 71.
— Musu szalelē, l. 254.
(*Vēversis.* Brangioji Lietuva, l. 78.
— Ne dēl visu seniū, l. 254.
— Garbē prieteliaus, l. 265.
(*Stajē Szunbajoris.* Pirmin, l. 102.
(*V. Vaiczaitis.* Svecziu szalelē, l. 104.
(*A. Sket.* Lietuvēlē, l. 231.
(*J. K. Sz.* Varna ir lapē, l. 235.
(*Petras Trupinēlis.* Kaimo mokslinicia, l. 266.)

K. Pasakos.

- (*Bassanius.* Kelionē azeru ir upiu i Lietuvā, l. 79.)
(*J. Szliupas.* Vaikszciojanczios žvakelēs, l. 279.)

L. Isz gamtos mokslu.

- (*Pr. Lipsztas.* Apraszimas žamēs turtu, l. 47. 72. 172. 208. 256.)
(*J. Bs.* Keli žodžiai apie kolera, l. 110. 138.)

M. Lietuviszkos kningos,

l. 87. 295.

N. Isz Lietuvos,

l. 22. 50. 81. 114. 143. 179. 214. 232.

O. Svetur,

l. 23. 52. 84. 117.

P. Gromatu skardine,

l. 54. 119. 150. 184. 219. 297.

R. Apgarsinimai,

l. 55. 56. 120. 152. 298.

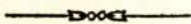
N. 1.

AUSZRA,

Laikrasztis, iszleidziamas

per

Dra. Bassanawicziau.

„Auszra“ iszeina Ragainej 20. kozno menesio formate knyguos
arkuszines in 8, turinczius 16 laksztu.
Preke: ant metu arba 12 N. 2 Mk = 1 rub.,
ant 1/2 metu arba 6 N. 1 Mk. = 50 kap.,
ant 1/4 metu arba 3 N. 50 Pf. = 25 kap.

Apgarsinimai, spaustuwej „Auszros“ priimami, kasztuoja
kozna pusiau dalita eilute po 20 Pf. = 10 kap.

Apsistelinoti galima „Auszra“ prie wisu wok. ciec. pustā
nuo 10. majaus szio m.

Ragainej, Kowinis 1883.

Del redakcijos atsiliepia J. Mikszas Ragainej.
Spaustuwe Albano & Kibelkōs.

Wysoką prową redakcija pasilaiko.

Priekalba.

Homines historiarum ignari semper snnt pueri.
Žmones nusidawimū nepazinstantieje wis yra waikai.

Jau trisdeszimt ir penki metai praejo nuog to laiko, kada atsirado pirmas lietuviszkas laikrasztis. Jei mes tą keliū metū tarpą sulygtinsime su ilgomis eilemis metū, kuomet musū tauta (gimine) wisokeis wargais ir sunkenybemis prispausta, negalejo ne mislyti apie sawo alpstanczios dwases atgaiwinimą ir dwasiszką peną, tie praszokusieji trisdeszimt ir penki metai pasirodys mums kaip wakarykszte diena! Per ilgus tuos amzius musū gimine teip buwo paniekinta ir prispausta, jog už tiesą dywitis reikia, kad tik per wieszpatiės malonę jiji iki szei dienai dar gywa liko! Senowes gady-nese apgywenus kone dwigubą žemes plotą, ji szendie taip didei wisose szalyse susimažino, jog prilygsta tiktai szeszeliui senosios musū Lietuwos! Tas sunykimas musū tautos nusidawe ipaczei del to, jog daugumas Lietuwū parubežiuose su kitomis tautomis gywenančių, pasisawino per ilgus amžius swetimas kalbas. Žmones patys neiszmire drauge su iszmirimu tose szalise lietuviszkos kalbos — jie liko, tik priemę kitą, swetimą kalbą tapo ar Wokieczais ar Slowenais. Teip wisi mokinti keliauninkai, kuriems teko Prusus aplankyti, sako, jogei typas tikros Prusijos gywentojū, pagal iszweizdi ne prilygsta wokiszkam typui, nors szios dienos Prusijos gywentojū dide dalis tik wokiszka kalba. Mes wel

gerai žinome, jog daugybe szios dienos Wokiecziū Prusijoj paeina isz Lietuwiū, kurie atsižadeje nuo sawo gražiosios kalbos swetimai tautai teko. Teip lyginai einasi Lietuwoj ir kitose parubežinose: Lietuwa pamaželiu nyksta, nes nyksta jos kalba! Suskaiityti wisas priežastis, kuriū del Lietuwa susimažino ir taip baisei sunaikinta tapo, butu dabar per ilgai. Oze mes tik tiek pamineti turime, jog rasi didžiausia priežastis to wisu pikto yra ta, kad apie Lietuwiu apszvietimą per lietuwiszką kalbą, tie, kuriems priguletu tai daryti, rupintis nesirupina. Szendien wisi mokinti wyr'ai, kurie musu gywenimą ir jo sunkumą pažinsta, wienu balsu sako, jog tie musu kaimynai, po kuriu waldzia musu gimine yra, warą ant to, idant mes ne szendien, tai už metu kitu, pawirstumem ar in Wokieczius, ar wel in Slowenus (Leukus ir Gudus). Jeigu mes dabar paklaustumem, kas per nauda butu del wokiszkystes ir slowenystes, mums atsižadejus nuog sawo numgletos kalbos lietuwiszkes ir garbingos musu praeitines, kaimynai musu negaletu duoti mums ne iszmintingo, ne teisingo atsakymo. Juk ir mes esame tokiepat žmones, kaip ir musu kaimynai, ir norime wisomis teisibėmis, prigulincziomis wisai žmogystei, lygei su musu kaimynais naudoti. Tarp tokiu teisybiu pirmutine butu ta, kad Lietuwoj Lietuwei mokslą ir apszvietimą lietuwiszkose mokslincyziuse gautu. Szendie mes wisi gana gerai numanome, jog iszkalos (szuiles) su swetimomis mokslu kalbomis daugiansei Lietuwius pawerczia in swetimas ir atskiria waikelius nuog ju gymditoju. Ar ilgai dar teip duruos, negali tikrai žinoti, bet, kaip galima iszmanyi, nužiurint ant weikalu musu gadynes Lietuwiu troszkawimai ir noras neweik dar iszipildys! . . .

Laimingesnio del Lietuwas laiko ateinant belukuriuodami, turime mes patys rupintisi apie sawo dabarnykszczius reikalus: ką mokslincyzius nedaro, tai mes patys atlikti turime. Kuniszko maisto nestokuodami, pirmucziausei turime rupintis apie dwasziszką szwiesą. O szia szwiesos atgabenimas yra tai didei swarbus dalykas!

To delei tegul bus garbinamas tas Lietuvos myletojas, kursai pirm trisdeszimt ir penkiu metu insteigdamas laikraszti „Lietuwninku Prieteliu“ pradejo rupintis apie iszplatiniama tarp broliu dwasiszkos szwiesos. Paskiau atsiradęsis laiszkas, o per ilgus metus per garbingą professoriu Kurszati Karaliaucziuje iszleidžiamas „Keleiwis“ platino Lietuwoj, kaip imane, dwasiszka szwiesą ir žines isz wisatinio mokslo. Pradžioje 1878 m. pradejo Klaipedoj, naujas lietuwiszkas laikrasztis „Lietuwiszka Ceitunga“ szalip „Keleiwio iszeiti, kursai 1880 m. kitam reditojui. p Eynarui, teko ir tapo „Naujuoju Keleiwju“ pramintas. Skaitlius skaititoju su laikraszcziu skaitliumi dauginosi ir didinosi. Szie tai laikraszczei tur nuopelnus Prusu Lietuwoj per prilaikimą lietuwiszkos kalbos ir per naudingumą sawo rasztu. Dar iszeina ir polytikiszkas „Konzerwatywu Draugistes Laiszkas“ Prekule. O galiausei bus nuo 1. aprilio sz. m. Ragaines mieste po p. Eynaro redymu, kursai isz „naujojo Keleiwjo“ Draugystes iszstoja, „Keleiwis“ pas knygu spaudintojus Albaną & Kibelką iszduodamas, kursai pagal jo gruntawotojo, p. professoriaus Kurszaiczio dumą ir welijimą toliaus redoms taps, koktaj prie „naujojo K.“ nebgalejo nusiduoti.

Pripažindami nuopelnus tu laiszku mes cze dabar neminesime apie juju polytikiszkas pažiuras ir nuomones. Kas del Lietuvos yra arba butu naudinga, kas wel jai galetu užkenkti, apie tai kiekvienas kitoniszka suprantą ir numano, ir už sawo darba gali duoti atsakimą wien sawžinei sawo. Stodami in puška sawo garbingu draugbroliu — laikraszcziu, pirmucziausei turime pasisakiti, koks musu mieris ira.

Palikdami aniems laiszkams tą triusą apie Lietuvos apszwietimą per dwasiszka mokslą, mes nekliudisime isz pradžiu ir užrubežines polytikos. Musu laikrasztis, wieną tik kartą ant menesio iszeinas, tegul apims tą wietą, kuri dirwonais guli. . . .

Trumpai sakant, laikrasztis musu bus tik swietiszkas, ir pagal isztekliu ir pajegas musu, atgabęs žines tik isz wisatinio mokslo. Tas žines suteikdanę

skaititojams sawo, mes daugiausei rupinsimies iszpłintinti tarp broliu žines apie sawo gimines (tautos) senowes weikalus, o teipogi apie reikalus musu, kaipo Lietuwiu, sziose gadynese.

Kaip kiekwienas Zmogus atsimindimas wisą sawo giwenimo begi, atsižiuredamas atgalios mato ir numano, kas jis ira buwes ir kuomi tapęs, supranta, koku sawo inpatibiu delei jis tapęs toks, o ne kitoks; taip ir wisamusu gimine (tanta) turetu atminti ir pažinti praejusi laiką, kuri ira giwenus ant szios Lietuwos žemes, ir wisus laimingus ir nelaimingus atsitikimus, kurie sziokiu ar tokiu budu padare musu giminę tokią, kokią. szendie regime ir pawede ję tiems wargams, kuriuose mes giwename.

Jau daug szimtu metų praejo, kaip paliowe Lietuwos giedruotose padangese spindejus žwaigzdele, kuri musu tewu tewams szwięte; tamsi, neperregima ukana apsiaute musu linksmą senoweje žemę; wisokie wargai ir sunki, o ilga werguwe iszdilde isz atminties musu paminejimus laimingesnio ir newargiugo gywenimo; užmirszome, kuomi mes senoweje buwome, ir tikt retoj jau daiuoje ar pasakoje randi paminklą minawotą isz praeitines musu. . . . Liko dar kalba musu garbinga, apie kurią mes galime drąsei su mokintu wiru isztarti: „Die Sprache ist unsere Geschichte“. Szeip — wiskas pragaiszo, o ir tas musu wienutelis skarbas — kalba, teipogi niksta;

Musu tad ipatingiausias ir didziausias rupestis bus duoti pažinti musu broliams Lietuwuj nusidawimu senowes gadines ir weikalu musu garbingu sentewiu, kuriu darbus ir tewiszkes meilę užmirszę nežinome mes patis, kuriu tewu esame sunus bei nepoczei (anukai, wajku wajkai). Jei koźnas geras ir patogus sunus gudodoja sawo tewus ir tewu tewus, tai ir mes, Lietuwei, szios gadines turime sekti pawizdi geru sunu senowes Lietuwos; todelei pirmiu pirmiausei turime pažinti juju senowiszką giwenimą, budą, dabą ir tikibę, juju darbus ir rupesczius; nes ju giwenimą pažinę, pažinsime geriaus juos, o juos pažinę ir patis pasižinsime.

Toliaus apie darbą „Auszros“ kalbedami. turime paminėti ir tai, jog mes ne užsimiršime rinkti ir ap- raszineti wisokius lietuwiszkus senowes paminklus ir liekanas (kas liko), isz kuriu galima pažinti giwenimą, būdą, dabą, senowiszką tikibę musu seneliu. To delei rinkejai damu, pasaku irtt. paminklu pagal wertibę ir swarbumą ras musu laikrasztije wietos sawo darbams.

Pasakodami apie praeitinę senowes, mes nepralei- sime progą nepasikalbeję su skaititojeis apie reikalus musu tautos szioje gadineje. Naudingi wel pamokinimai ir žines ar tai isz noturos arba prigimties mokslo, ar tai isz ukes wedimo (agronomijos), ar tai isz waistji- jimo (daktaristes) irtt., ras musu „Auszroj“ wisuomet patalpos wietą.

Pažinti placzią su myletojais musu kalbos ir su mokincziauseis musu laiko Lietuwos wirais turedami, mes ketiname pakwiesti juos ant darbo in musu „Auszra“, o tikimes, jog jie meilingai priims pakwietimą.

Szitus sawo pažadus iszpilditi isz gilumo szirdies noredami, mes ne trokztam del sawes kitokio pelno ir naudos, wienat kad musu žodzei pultu ant gražios dirwos ir atnesztu szinteriopą dwasiszką naudą Lietu- wai. . . . Su wieszpaties pagalba mes kiek pajegdami ir inmanidami triusimes ir ruoszimes, tos dumos bu- dami, jog ir musu darbas gali buti naudingas.

Kaip auszrai ausztant nyksta ant žemes nakties tamsybė, o kad taipjau praszwistu ir Lietuwos dwasė.

Toks musu troszkawimas ir noras.

Pragoj.

B.

Lietuwos senowės paminejimas.

Giedu dainele — sawo giesmele
Apie rupesnius, wargelius
Lietuwos kraszto; ne teip isz raszto,
Giedu senuju zodelius.

Kalnai ant kalnu, o ant tu kalnu —
Kalnai ir maži kalnelei —
Tenai Lietuwa per amžius buwo,
Kaip sako musu senelei.

Ten miszkai¹ snaude, ten meszkas gaude!
Kasdien Lietuwei isz seno;
Uže, braszkejo medžei nuog wejo,
Ten kur Lietuwei gyweno.

Ant smilekalnio, ant pilekalnio
Anžuolai szwešti kerejo
Ir tie diewaiczėi, kokius Žemaičzei,
Kokius Lietuwa turejo.

Tol' už Dauguwos² kraszta Lietuwos
Smaline žeme užgawo;
Sziaurej Baltmares,³ pietuos Juodmares
Lietuwa aprubežiawo.

Kyjowas, Rusai, Liatwei ir Prusai,
Gudai ir pikti Totorei,
Lietuwa pažinę, wainiką pynę —
Lietuwius dabin padorei.

Ir labai buwo plati Lietuwa,
Daug ana žemiu ingijo! . . .
Zmones laimingi buwo turtingi,
Niekur nebuwo wergiju.

Wieni didžiūnai buwo GALIUNAI,
Ant wyresnybes iszrinkti,
O kiti saldžios klause ju waldžios —
Wisi mažiukais wadinti.

— Amžei sukako, kaip senei sako,
Ir kitaip wirtu Lietuwoj:
Ango didžiūnai, angu GALIUNAI,
Zmones wergijon pekliuwo.

Swietas suspaustas, aszaroms praustas,
Prapult ant amžiu ketino.
Gawo kantrybę, meiles stiprybę
Tikybę szwenta pažino. . . .

Ažuolai griuwo, diewaiczei žuwo,
Krito ne wienu žinyczia!
Ponus užtojo, mokslu dastojo
Lietuwoj szwenta bažnyczia.

Upej szwentojoj griekus mazgojo —
Po krikšto žmones uekahtus
Skyre bažnyczia — wyrus trinyczia,
Moteris numetais baltais. . . .

Nors ponai spande. bažnyczia glaude
Lietuwos prastus žmoneles
Po sawo sparnu, kaip tikrus tarnus,
Kaip tikras sawo aweles.

— Amžei sukako, kaip senei sako,
Lietuwoj wisai ats'ejo:
Jos sudraskyta waldžia sukrito,
Daugeli kraujo praliejo. . . .

Miskai iszgriuwo, medžei supuwo,
Ir nuogi laukai paliko;
Piewn žalumas, jawu brandumas,
Kasmets prapuole, isznyko.

Zmones prispausti, pradejo jausti
Dažnai ir badą ir marą —
Diewas gelbejo ir prižadėjo,
Kad atsiuns laiką mums gerą.

* * *

— Sztai diena auszta, nakt's iszlaužta
Nyksta tarp letu žmoneliu . . .
Bet koks mums žodis tiesą parodys,
Koks kelevedis wes keliu?

Nesibijokim, necimanuokim* —
Diewas, ko reikia mums, žino,
Kad bus per sunku del sawo ranku,
Mumis pagelbet ketino. . . .

1862 m.

A. B.

¹ Miskas, gire; ² Dauguwa, Duna, Dūna, upe inbegantė
in Rygos juriu intaka, priklausancia prie Baltmaru, baltuju arba
auszrinu juriu; ³ Baltmares, auszrines mares, jures; ⁴ GALJUNAI,
gimine Galioniu, waldonu Lietuvos; ⁵ dažnai, tankai; ⁶ cimanotti,
dejuoti.

Lietuwiszkoji Kalba.

☉ brangi lietuwiszkoji
Szwenta kalba prigimtoji!
Už žemczingus tu brangesne
Ir už wiską meilingesne.
Pats wieszpatis kwapu sawo
Ir atweręs žodzius tawo,
Isz balso wisprigimimo
Prie pasauliu sutwerimo.
Tu danguje karaliauji,
Liaupsint Pramžiu nepalianji,
Skambedama tarp szwentuju

Jau nuog amžiu amžinuju.
Musu pratku gindytojei,
Rytu žemes gywentojei,
Tawo žodžeis kalbedawo,
Pirmneng czionai atkeliawo.
Tu tukstancziu metu czaś
Praleidai kaip dienos szwiesą
Ir laimeje ir warguose,
Bet wis tuos' pacziuos rubuose.
Liudija mums tawo dainos
Giesmes, raudos, mytai seni —
Kad be jokios tu atmainos
Amžiu amžius jau gyweni.
Wersmes, upes — žemes gyslos —
Niamuno, Dunos ir Wysłos;
Piles, kałnai, kłonei, plynės
Reiszk senas tawo supynes.
Tawo žodžeis mus seniejie
Sentewei garbingiausiejie
Garbino tewus senuosius
Ir wisus dievus sawuosius.
Ir małdomis ir giesmemis,
Tu pacziu giesmiu wersmemis
Giedodawo, dainuodawo,
Linksmindawos ir werkdawo.
Nes ir laimej ir bedoje
Irgi diewop szaukt małdoje,
Wisad, wisur tu szaunesne
Ir žodziuose gausingesne.
Tu esi tarp dangio szimtu
Kałba swiete da garbintu
Ir seniausia ir gražiausia,
Turtingiausia ir szwelniausia.
Kiek isz juju mes pažinstam,
Nei wienoje ne iszwistam
Zodziu teip szirdingai meilin,
Neigi isztarmeje teip dailiu:
Tews, tewelis, tewuželis,
Motinele, brožuželis,

Sunitelis, dukružėle,
Bernitužis, mergužėle.
Tawo garso škambejimą
Girdint dwasia mums perima
Lig kad kankliu waitojimai,
Lig dangiszki giedojimai.
Bet del žmogaus neteisingo
Buwai rusti ir baisinga,
Nuo wieno tik balso tawo
Neprietelei drebedawo.
Darbimetij, girioj, lauke
Tawo garsai szwelnei plaukia,
Griaudus, liudni, nuobodingi,
Arba linksmi ir juokingi.
Ar werpejos prie rateliu,
Ar skalbejas prie priudeliu
Pasakojos apie diwus,
Pabuklus giwus — negiwus.
Apie milžiniszkus skarbus
Užkeiktus — ar Mildos darbus,
Jaunumenes karafaites,
Szirdingos meiles diewaites,
Kaip ję seniū seniausiuose
Buwo siuntes diews laikuose
In Lietuwa, idant žmones
Lietu saudoron małones. . .
Daugel kałbu jau prazuwo,
Daug suiro ir — sugriuwo;
Kitos kitaip apsirede —
Ir jaunos senas suede. . .
Jau ir tawę, senutele,
Musu brangia motinele,
Jaunosios su skara maro,
Da giwa. in graba waro. . .
Tawo waikus pagadino,
Jaunas szirdis pripildino
Neprietelius neteisibems.
Ir wisokiomis baisibems. . .
Jau wieni senei paware,

Kiti peike, keike, bare,
Treti suwis užsigino
Ir po kojomis pamine.
Tu paszaleis drebedama
Meldies diewop dusaudama
Už prigimties sawo waikus,
Paklidusius . . . piktus . . . paikus.
J. A. W. L.

Simanas Daukantas,

Lietuwas rasztininkas.

Musu mokintieji žmones moka apsakiti gyvenimus rasztininku swetimu krasztu, žino gerai, ką jie paraszė tuomi tarpu giwenos musu¹ tantos (gimines), rasztininku jiems ira labai mažai žinomos. Neszneku apie tiliu raszitojus dajū ir giesmiu, bet ir paties wiskupo Woloncziauskio gyvenimą ir akstiną darbsztumo retas teiszgal apsakiti. Nekitaip ira ir su musu gilei mokintu, nuomoningu, labai darbszcziu Simanu Daukantu. Nerupestis mokintuju wiru apie sawo kraszto raszliawą,² užmarsztis kalbos sentewiu, iszsižadejimas tewines (tewiszkes) daleidžia nugrimzti ir szwiesiausiams musu kraszto žmonems in tamsą, in užkertę, isz kur darbszti ranka tikro Lietuwio in daug metu begali isztraukti ant eiksztės ir, per tiek metu anam rasztininkui dulkese klaksojus, welei spinduli szwiesos suteikti ir pagarbinimą sawuju.

Už tatau noredamas wieniems paroditi, kad ira doru wiru ir tarp musu žmoniū, kitusgi ragindamas insižiureti ir insigilinti in weikalus kitu Lietuwas ir Lietuwiu miletoju, o ant galo kađ inkwepti atluszusiems ir abejojantiems Lietuwiams meilę tewines, — asz pasižadejau cze labai trumpai aprasziti giweną, kanczią ir weiklumą Simano Daukanto, atidedamas ant tolesnio laiko asgarsinimą itin³ plataus raszto apie jo giweną ir weikalus.

Simanas Daukantas gimęs 28. d. spalnio menesio⁴ 1793 metuose Kiwiliu kaime, Inlaku parakwijoje, Telszi

pawiete (walstijoj). Paugejės jis eme lankiti mokslawietę Kalwarijoje. Po to Daukantas pastojo in Wilniaus uniwersitetą, ten tikrai jis atsidawe istorijai⁶ ir apleido⁵ uniwersitetą apturejės priewardi kandidate pilozopijos. Werta pamineti wieną atsitikimą isz giwenos jo uniwersitete

Kaip pirmiau taip ir ant pradžios szio amžians Lenkai turejo didelę intekmę ant Lietuwiu; Lenku wietininkais Lietuwoje buwo kuningai katalikai, pasinere lenkiskame tewiszkume (patrijotisme); jie tai tikejosi Lietuwius perkalbesę pasiwerti in Lenkus, priimti Lenku kalbą; to delei tai jie itin (labai) tankei ir po bažniczios sakidawo pamokslus lenkiskai. Kaip kitur Lietuwoje buwo, teip ir dar wargiau wiko (ejo) Lietuwiams po didžiuosius miestus: wisur girdejosi lenkiską kalbą, o musoji buwo kojomis sumindžiota. Wilniuje wieną kartą, kada kuningas miszias laike, meldesi bažniczijoje keli musu žmones; greta ju stowejo ir Daukantas. Po misziu kuningas pasake musu žmonems nesuprantamoje kalboje pamokslą; žmonelei atidžei⁶ kuningo žodžiu iszklausę iszejo isz bažniczios, sawitarpij skundes ant nupuolimo sawo wadowu, kad jie, žmones, nei begali girdeti sawaip sakant pamokslu, nei beturi knigu, isz kuriu galetu apsiskaititi apie daiktus reikalingus krikščionui.

Tą sznekesi ir skundą per szali girdejės S. Daukantas. Tokie žodžei jo gerą szirdį kaip peiliu perwere. Jis pasižadejo nuog to laiko giwenti wien tiktai delei gero sawo žmoniū, atpilditi sawo krupsztejimu ir stanga tai, ko Lietuwiu kuningai ir kiti mokinti Lietuwos waikai nedaro.

Irgi jis sawo apžadus dorai iszpilde; nes apleidęs uniwersitetą jis per wisą sawo amžiu dirbo nuoszirdžei delei Lietuwiu gero; jis nei paczios newede — kadangi jis megdawo sakiti, jo paczia esant Lietuwą, o waikais — weikalus sawo tautos.⁷ Del gero sawo žmoniū berdirbdamas, jis padejo sawo sweikatą ir mantą (turta).

Pabuwojės už rubežians Wokietijoj, Pranczizijoj ir Anglijoj apsilankidamas po garsias knigines (knigi-

czias) ir jieszkodamas recziu retesniu rasztu, atsineszan-
cziu prie istorijos musu tautos, Simanas Daukantas
prarado daug turto, už tatai namon isz uszrubežes par-
wažiawęs, turejo jieszkoti duoną užsidirbti. Taigi jis
gawo wietą Rigoje kancelerijoje kares gubernatoriaus
1826 m. In dewinerius metus jis nukilo in Petropilę ir
apsistujo prie senato. Czejis turejo daugibę darbo, nes,
trukstaut dangini amatininku (uredininku), jis turejo;
kas dien už kelis atidirbti. Kiek tai laiko jam pra-
rijo kancelerijos bergždinei darbai.

(Dar ne wiskas).

¹ giwena, giwenimas. ² raszliawa, literatura. ³ itin, labaf;
didaf. ⁴ spalnis menesis, oktoberis. ⁵ istorija, nusidawimai. ⁶ ap-
leisti, prastoti; panlekinti. ⁷ atidzei, dabotingai. ⁸ tauta, gimine.

Apie senowes Lietuwos pilies.¹

Raszo Jonas Bassanawiczius.

Tas pilims laukuos, ka nuog amziu niukro,
Krizius apsenes, ka prie kelio stukso,
Kruwa akmeniu sukriauta prie tako —
Wis giwenima Lietuwiu² apsako. . . .

Retai kuriam isz mus neteko wisam sawo giwasti-
je regeti nors siki teip wadinama szendie pilekalni, pil-
kalni, kiti patis neregeje rasi nors girdejo esant musu
zemeje tokius kalnus. Ne wieni kalnai tur szendien
toki warda; daugumas ira Lietuwoj ir kaimu, kurie nuo
zodzio „pile“ wardus aptureje, k. t. Pilupei, Pilupenai,
Pilekalnei, Piliunai irtt. Wienok szendien retai kursai
zino, kas tai ira pilekalnis, kas ji ir del kokios prie-
zasties supiles. Musu gadines zmones regi juose pa-
minkla praejusiu ir senei uzmirsztu kariu ir musziu;
nekurinose wien kampuose placziosios musu Lietuwos
pasakoja, jogei szitie pilekalnei supilti per Szwedus arba
Zuwedus kariu laike su Lietuwa ir Lenkais septinio-
liktame szimtmetyje. Kiek ira tiesos szitose pasakose,
toliau paregesime ir suprasti galesime isz zodziu gar-
bingiausio Lietuwos wirowo, wiskupo Wolonczianskio:

„Zmoniu pasakos apie ju pilimą per Szvedus galejo isz to kilti, jo jie (Zuwedai) ant tu kalnu, kaipo ūz kitus auksztesnius, sargibę pilde ir stebejos, ką darą pamuszi Zemaiczei.“

Pilkalnei arba piliu kalnai turi toki wardą nuog to, jog tenai ant tu wietu, kur jie szendien riogso, senowes gadineje buwo piles, t. i. twirtos, apkastos ir apipiltos wietos del apsiginimo nuog neprieteliu. Pagal wisu senowes raszitoju liudijimą Lietuwei deszimtame ir wieniulikrame szimtmetyje o dar ir paskiau netureję teip apgiwentu wietu, kaip szendien, miestais wadinamu. Giweno jie girese daugiausei wiensedžeis, ir pakolei nepriwalę su baiseis neprieteleis teriautis, netureję nei piliu arba twirtiniu. Baisios kares pirmiau su Normanais (Zuwedais) ir Mozurais, o paskiau su Wokieczeis, iszmokino Lietuwius ir piles statiti ir jose apsiginimo jieszkoti. „Pile“ arba „pilis“ paeina nuog žodžio „pilti“, ir kas nors wieną sik matęs pilekalni, tas gerai numaniti ir persiluditi galejo, jog tas kalnas aiszkei supiltas arba apipiltas ira. Grekonis arba Rimijonis tokes pat twirtines wadino „polis“; negalint ju kalboje atrasti szakni szito žodžio, reikes dumoti, jogei „polis“ teipogi paeina nuog musu žodžio „pilti“, ir kila isz tos žilosios gadines, kuomet musu gimine (tauta) ir aukszcziau paminetos gimines artimoj kaiministej Arijoj, senoj wisu musu tewiszkej, dar Azijoj giweno. Grekoniszkoji Atenuose Akropolis, lietuwiszkai iszguldant asztri arba smaili pile, nuog to mat teip wadinas, jog buwo supilta jiji ant auksztos, smailios ir labai staczios uolos, liginai teip, kaip daugumas piliu supiltas buwo ant auksztu pakriausziuotu kalnu, ant kuriu ne lengwa turejo buti neprieteliams užkopti.

Apwazinejus daugel užsilikusiu iki szendien pilekalniu senowes Užgiriniam Trake ir isz arti in juos priziūrejus, nebuwo galima nei užtemiti, koku budu ir kokiose wietose intaisiti tapo. Wisos tos wietos, kur szendien niukso musu pilekalnei, labai ira gražios ir kiekwienam patinkamos, taritum musu garbingi prosenei (sentewei, praboczei) ticzia del akies grožio jas del

piliu iszsirinke. Wisos jos randasi ar ant auksztu upes krantu, daubu ir daburiu, arba wel ant auksztu kalnu, ant kuriu szendien užkopęs gali apžwelgti didelę plotą musu brangiosios žemes wisokeis jawais žaliuojanti, o senoweje -- traskanczjomis giriomis apželusį. Musu praboczei (sentewei), isztisai, buwo girininkai; giwendami daugiausei paupeis ir paupeleis, arba trakinuose kalnuotosios dalies Lietuwos, jie ir piles sawo steige³ daugiuaisei paupeis, ne tiktai del apginimo cze jau esancziu aprubes⁴ giwentoju, bet ir del to, jog buwo daug lengwiau pilę intaisiti ant upes, ežero ar daubos kranto. Tokios piles — szendien pilekalnei — guli ar santakoj tarp dwieju upiu, kur jiedwi in wiens-kią inteka, arba wel alkunese ir wingiuose upes, kuri isz dwieju arba triju pusiu jes apsiaupdama geriausei ir smagiausei pileje susirinkusius senoweje nuog neprieteliu gine. Jei wel kur randi pilę ant daubos ir mažo upelio kranto, tai lengwai dar ir szendien gali užtemiti, jog senoweje užtwenkus tą mažą isz kalnu tekantį upelį galejei wisą daubą sklidinai pripilditi wandenim. Teip senowes Peleniu pilej, ant Aistos daubos kranto intaisitoj, szendie gali aizskei pamatiti, toli nuog paties pilekalnio, auksztą ir platą paczioj dauboj skersą pilimą, kuri jau szendie upelis pragriauže, bet kursai senoweje, sulaikidamas wandenį, užplukdįdawo wisą daubą. Tokiu tad budu ir wanduo musu upiu: Nemuno, Szeszupes, Dubiosios ir kitu, nedaleisdamas musu neprieteliu arti prie piliu ir giliu in musu žemę, gelbejo musu seneliams su Križokais kariauti ir lengwino ju per wirsz sunkų kareiwiszką darbą. . . . Kitos piles riogsojo ant wirszaus auksztu kalnu; tokius pilekalnius dar szendie gali regeti senowes Naujojoj Pileje, dabar Rudamina wadinamoj, Klebiskije ir t. t. Szitu piliu wolai supilti apskriczei ant wirszaus smailiu kalniu, ir tik isz wienos arba isz dwieju pusiu galima dar ir szendie užtemiti senowes duriu wietas. Wel jeigu reikejo pilę taisiti ant pailgokalno, wolą supildawo tik skersai kalno nugaros, ir atidalįdawo tik gerą sklipą prie paties galo kalnino.

Tokius pilekalnius galima szendie matiti Kaupiszkiuose, Naujinelej ir kitur.

¹ Szitas rasztas buwo pradetas buti spaudinamas, „Lietuwiszkoj Ceitungoj“ 1882 N. 32, bet kadangi nebuwo galima toliaus spaudinti, jis cze patalpinamas. Red. ² Żodziu „Lietuwis“, „Lietuwei“ wadinu wisus lietuwiszkos kilties žmones, be jokio skirtumo, ar tai giwena Prusu Lietuwoj, ar Zemaicziuose, ar Aukstztojoj Lietuwoj, ir ar jie patis sawa wadin Lietuwininkais, Zemaiczeis, ar Auksteczeis (Aukstztoczeis) arba Kalnineis. ³ steigti, gruntawoti. ⁴ aprube, kampakas.

(Dar ne wiskas).

Musu knigos.

Witoloranda, giesme isz padawimu Lietuwos, lenkiskai per J. J. Kraszewski suraszita. Lietuwiszkai iszgulde su iszreiszkimais nepaprastu żodziu J. A. W., Lietuwis. — Poznaniuje. (Kasztu dro. J. I. Kraszewskio). Spaustuwej wardu J. I. Kraszewskio (dro. W. Lebinskio) 1881. Prekis 3 m. arba 1 rubl. 50 kap., gaunama pas knigininką Żupanski Poznaniuje (Posen) 320 puslapiu.

Kas Grikonams Odisseja su Ilijada, Rimijonams Enejida, Zidams senasis testamentas, krikszczionims naujasis testamentas — tai mums, kaipo Lietuwiams, szita giesme Witoloranda, pirmoji dalis anos didziosios epopejos wardu Anapielas. Tai czisti ir tikri Lietuwos padawimai, kurius drs. pilozopijos J. I. Kraszewskis isz Lietuwiu burnos surinkęs, lenkiskai suraszęs ir sawo kasztu spaudinęs. Witoloranda — szwenti ir giwi musu gimines padawimai, — wietoms taip smutna, jog raudoti gali. Mokslas joje begalinis ir kokie nuženklinimai, truputi giliaus apdumojant, del szio czeso! Lietuwos gimines tradicija, Witoloranda iszreiszkia mums sentewiu musu senowiszką wiera, darba, budą. Cze gali tai matiti, jog tarp wisu teip ano kaip ir dabar-

nikszzcio czeso pagonu nebuwo, nei ira gražesnio budo
moraliszkuose apsiejimuose kaip pas senowes Lietuwius.
— Progalij Witoloraudos ira darodita, kur rojus gu-
lejes, kokią kalbą Adoms su Jewa rojuje kalbejusiu, isz
kokio medžio gintaras, sakai randamiejie Baltariu
pakraszcziuose, tekejes. — Witoloraudos rasztas ira labai
aiszkus, litaros gražios, lotiniszkos. Nieks szes knigas
nedes isz ranku kaip tik wel ir wel isz naujo skaititi,
jeib insigilintu in sawo seneliu senowiszkąę tikibę, pa-
girtinąjį budą ir gražųjį dabą. Kožnas tai tirs skai-
tidamas knigas. Welitina ira, kad kiekvienas sawo
gimines szlownąę praeitinę ir gražiąę kalbą milis Lie-
tuwis, Witoloraudą isitiektu; kad ji butu dwasiszkai
suwargusiems Lietuwiams ant naudos ir ant pasisti-
prinojimo ju silpnosios dwases; kad ji po wisą Lietuvą
iszsiplatintu ir butu pazinstama; kad ipacz abejojantiems
apie lietuwiszką kalbą priduotu mažumelį drąsos ant prisi-
pazinimo, jog ji ira ju prigimtoji kalba; kad atszalusiuose
Lietuwos waikuose uzdegtu meilę delei musu garbingo-
sios praeitines: tuomi tai atsiligitu ir rinkejo ir isz-
wertejo sunkioji proce, padetoji toj Witoloraudoj; tai
priduotu iszgulditojui patikrinimą, kad jo darbas nenuo-
prosnas ir kad kaszta ne be reikalo iszleista, o sikiu ji
ir paragintu ir antridwi dali Anapieliaus isz gulditi ant
musu liežuwio. Nei wienos kitos knjgos nebutu rasi
tokios wertos rasti Lietuwój meilingas szirdis ir prii-
mamos buti in kerczią lig koks malimas sweczias, kaip
szi Witolorauda. — Ne wien duona juk žmogus gal
giwas buti ant žemes, reikia jo dusziai n'atbutinai ir
dwasiszko maisto.

Klauskit giesmes! Giesme ta isz grabo kilo!
Senu gadiniu jusu dejas jums iszgledos.
Ta giesme rytu žemej jus sentewius mate,
Ir ju balsu in szirdis waiku atsiliepia:
Tai giesme užgimimo, linksmites ir musziu,
Senos supines, senu kapiniu Lietuwos.
(Isz ineigos).

M.

Jaunasis Robinzonas, pasiskaitimo knigeles, lietuviskai surasztos E. Radziuno, mokytojo Tuseiniuos. Klaipedoj spauditos pas Holca bei Szernu 1883. Prekis 50 Pf. arba 30 kap.

Grazus pasirodimas lietuviskjoj raszliawoj, kad ir apie wisokius wisuotinus atsitikimus isz aplinkines ir toluo pradadama rasziti. Nes ikiszol tik giesmiu ir maldu knigomis tegalejom apsieiti. Wienok tuomi nenorim sakiti, kad szios jau butu be reikalo arba atliktu. Teisibe sako wiens iszdawejas „waiku knigeles su abrozdeleis“ lietuviskjoj kalboj, jog waikai wos pereje abc-knigutes, tuojaus kimb in giesmiu ir maldu knigas, kur szejp kitko neira. Tuo tarpu waikai noredami atrasti knigose daiktus ir kitiems pasakotinus, o nerazdomi kartais neliuob nei toliaus mokitis. — Szios naujosios knigutes mums reiszka, kaip zmogus pradzioje giwenes, kaip jo giwenimas ir wisas ukiszkas pasilaikimas dien isz dienos gerinesi, kaip saw reikalingiausius rikus ir padarines su czesu isz prigimtinio stono in kultura eidamas insitaises. — M.

Isz lietuviskos literaturos. — Lietuwei be trianksmo ir szauksmo, patilomis — diewui deku — ruosziasi apsukrei ir gatawojasi in dwasiszka kowa. Sztai gawom zine isz Warsawos, kad p. M. Dowojna-Silwestrawiczius, giwenantis Dowojnawoj pas Raseinius, rasze in redakcija Wedrowieco (keleiwio), jogei pulkelis pilologu ir miletoju praeitines ir jos papaminklu apsiemes paraszit ir iszdrukawodint gramatika ir zodina lenkiszka — lietuviszka. Sako, jog ruosziasi jau aplink ta darba apstus skaitlius tobulu wiru. Kunigas p. Miezitawiczius (nepasakita isz kur) turjs jau gatawa zodina (priliginanti kalbas) lietuviszka — liatwiskai — lenkiszka — maskoliszka, sa daugibe priezodziu ir miniu arba mjsliu lietuviszku. Profesorius lietuviszkos literataros dwasiszkjoj seminarijoj Kaune, p. Baranowskis, turi paraszita gramatika lietuviszka,

apie kurią jau senai žinom. Ten pat procewojąs dėl lietuviškos literatūros lietuviškai kunigas p. Jawnis. P. Dowojna - Silwestrawiczius rankiojas lietutawiszkus daiktus ir ketinas drukawodint lietuvišką kalendorių, iszleizdintą seniau per Lauriną Iwinski. Tasai Iwinski, stropus tirinetojis, palikęs po smert žodiną ir kelis kitus auksztos wertibes suraszus lietuviškoj kalboj, esanczius ant pardawimo už labai pigią prekią. Skaititojei „Auszros“, kurie ką žinotu apie szio raszitinko literarizšką palikimą bei apie tai, kur suraszai jo su žodinu ira, ira meilingai užpraszomi, nors kokią žinę „Auszros“ redakcijai prisiusti. J. A. W. L.

Žodelis dėl Prusu Lietuwninku. Dabar jau wisas swietas pripažino, kad lotiniszkosios litaros (skaititines, raszitines, raszmenes) geresnes ir grėzesnes ira ir akiu teip negadina. Tik Grikai, kelios slawiszkos gimines (Maskolei, Bulgarai) ir Wokieczei tur apart kitoniszkas teip raszto kaip drukos litaras. Szeip wisos didžiosios swieto gimines wien lotiniszkas litaras wartoja, k. a. Anglikonis (Ingliantai, Englendirai), Prancuzai, Spanijolai, Žuwedai, Norwegei, Ulantiszkei, Wengrai, Lenkai, Czekai, Liatwei, bewaik pustreczio milijono Lietuwiu, Italiszkei, Amerikos gimines irtt. — Szweicarijos wokiszkiejie kantonai iszmete sawo rasztus ir spaudinimus gotiszkoms (wokiszkoms) litaroms ir nuo pradzios 1883 m. pradejo wisas knigas ir laikraszczius lotiniszkoms litaroms drukawodint. O ir paczioj Wokietijoj ira sudumta pamaželiu gotiszkias isznaikinti; nesa isz sikio negalima to padariti, kadangi dang patrotkos turetu biblijotekos (kniginiczos) ir knigininkai prie inwedimo isz sikio nauju litaru. Tas sudumimas nusidawe jau pirm keliu metu. Ir isz tos priezasties ira pradeta jau wisas mokslingiasias knigas lotiniszkoms litaroms iszduoti. Kupczei drukawodina sawo gromatas, apsakimus lotiniszkoms litaroms; ant pusto bewaik wisi formularai (ženklai) naujieje ira lotiniszkoms litaroms; in swetimą žemę gromatą siuszdamas turi užraszą lotiniszkoms raszitinem padeti. -- Musu kaltibe ira, jus n'natbutinai in ligujį lotiniszkajį raszta

pratinti. Nes tik labai diwinai ir negerai butu, kad jus wieni pasiliktumbit bestowį su gotiszkomsioms skaititinems. Gotiszkasis rasztaš labai kampuotas ir wingiuotas budamas didei žmogaus žiurą silpnina arba ir powisam po poros deszimcziu metu pagadina. Kad sawo akis czeditumbit, tai inwestumbit lotiniszkas litaras in wisas spaustuwes ir jums nebutu reikalinga akinių stiklu. Rasi atsiliepsit, jog sunku ira lotiniszka druką skaititi, kadangi nepriprasta, arba bene sakisit, nemokame ar nepažįstame tokiu žodžiu. Tokiu labai retai tebus, kurie nepažįtu ar nenoretu pažinti mokytis 24 ne daug kitokiu litaru. Wieną laiszka atsileidus perskaiczius jau antrasis lengwiau eis, o potam inprasis, kad ir pašis džiaugsites. Tik pabandikite. Juk ir musu rankos rasztaš ne wokiszkas, bet lotiniszkas ira; taigi kodel turetų druka kitokia buti negu rankasztašis?

Isz Lietuwos.

Pradžioje gruodžio m. isziunte Prusu Lietuwei peticiją ikį Prusu kultaus ministro (už apszwietimą rupinanczio) v. Gosslerio in Berliną, su mažne 8000 pasirasziusiu prawardžiu isz Klaipedos, Szilokarcziomos, Tilžes, Ragaines, Pilkalnio, Pakalnes bei Labguwos pawietu, praszidami, kad wel isz naujo asztriaus prisakitų daleidimo ir paliepimo pildimą, kad kudikei mokslawietese wieras dalikus prigimtoj, t. e. lietuwiszkoj kalboj gautu mokytis. Szwiesiausiasis j. m. Prusu karalius buwo iszleidęs paliepimą, kad Lietuwiu kudikiams butu pawelitas wieras mokslas prigimtoj kalboj. Ale esam patirę, kad tas paliepimas tikt menku budu te pildoms ira, nesa kudikei szuiles czese daugiaus lietuwiszka kalbą užmirszt, ne kaip prisimokin, kadangi tamp tankei mokintojei in szuiles wietas siuncziams, kurie wos lietuwiszakai mok. O mes isz szirdies gilibes welidami sawo broliams wisokį pasisekimą praszome dar didžiosios apweizdos, kad suteiktu szitai procei gausingą dağą.

Swetur.

Nesenei pabaigoj sausio m. 1883. m. iszejo isz Petropiles manipestas duodas žinę, kad jomilista auksčiausias ciecorius Aleksandras III. bus karunawotas gegužes menesije Makswoje (Muskawoje); tatai pradziugino tasai balsas wisus, teipogi ir Lietuwei tur wiltį, kad szwjesiausias ciecorius per sawo karunawone sugražijs walnastį Lietuwiams spaudinti lietuwiszkas knigas lietuwiszkais rasztais, kaip buwo wartojama mažne trejeta amžiu.

30 d. sausio m. 1883 m. mire Petropilej kataliku metropolitas arba aukszcziausias wirszinikas wisu kataliku Maskolijoj, Antanas Pialkauskis, 86 metu senis. Metropolitu budams tankei buwo gelbetoju pawargeliu ir siratu, už tat ir rados jisai didzioj paguodoj ir garbej tarp musu žmoniu.

Ž. — L. C.

Gruodžio menesij buwusiojo meto tape Rusijoj triszimtmetine szwente suwienijimo Siberijos su Maskolija praleista.

Adeso (Odessos) kampe esąs badas; ne wien žmones saw maisto stokoja, bet ir galwijams paszaro truksta; arklei, karwes po tris rublius parduodamos.

— Czepat nesenei ir wiens 147 metu senis pasimires, palikdamas 115 ir 85 metu senu sunu su daugibe waiku waiku. Iki sawo mirio stiprus buwes ir nei arelkos nei taboko neliubijęs.

Widurij sausio menesio szį met mire princas Karolas, brolis Wokietijos ciecoriaus ir Prusijos karaliaus Wiliaus I., 82 metu senas.

Gale praejusiojo meto ir pradzioje naujojo meto iszgastingos nelaimes swiete atsitiko. Wisu pirma iratwanai baisingi pietinioj Wokietijoj minawotini; ipacz tos zemes tape tikros paskandos atlankitos, per kurias Reino upe su sawo mažesniomis upelemis traukia. Wisus bewaik pilimus wanduo paplowe. Didzios dalis daugibes miestu anose paszalese tape iszpustitos ir rasi kur 2500 žmoniu sawo namu ir pastogiu nustoko. Wisame swiete del anu nelaiminguju ira piningu renkawa.

ir isz Amerikós wien 600000 markiū arba 300000 rubliū parejo. Dabar girdima, jog tokie pat twanai ir sziaurinej Amerikoj kelis miestus užplukdiuo, daug pabriku iszpustijo, gelžkelius iszplove ir didelius tiltus panesze. Iszkada neredu dide ir daug bedos per tai atsradu.

— Nesenei nudege mieste Berdiczewo (Ukrainoj) cirkus, kur sakoma apie 400 žmoniū ugnij nuoglą smertį radę. Republikoj suwienitujū žemiu Amerikos, mieste Milwankee nuplendejo bais didele gaspada, kur bewaik 100 žmoniū galą gawęs.

Auszros I. num. intalpa.

1. B., Priekalba, laksztas 3.
2. A., B. Senowės Lietuwos paminejimas, giesme, l. 8.
3. J. A. W. L., Lietuwiszkoji kalba, giesme, l. 10.
4. J. S. Kuoksztis, Simanas Daukantas, Lietuwos rasztininks, l. 13.
5. Jonas Bassanawiczius, Apie senowes Lietuwos piles, l. 15.
6. Musu knigos, l. 18.
7. Isz Lietuwos, apžwalga, l. 22.
8. Swetur, apžwalga, l. 23.

Rankraszczius del Auszros redakcija Ragainej priima.

AUSZRA.

Laikraštis, išleidžiamas keliū Lietuvōs mylėtojų.

„Auszra“ iszeina Ragainėj 20. kožno mėnesio pormate knygutės dviarkuszinės. — Preke. ant metų arba 12 Nr. 2 m. = 1 rubl., ant 1/2 metų 1 m. = 50 kap. Atskirus Nr 20 pf. = 10 kap. Apgarsinimai, spaustuwėj „Auszrōs“ priimami, kasztūja už kožną pusiau dalytą eilutę po 20 pf. = 10 kap. — Nū 1 liepōs m. gal „Auszra“ prie kožno ciecor. karal. pusto apsteliūjama buti.

Kalbōs dalykuose. *)

„Puse — daugiaus už wiską.“

„Tai yr dywins žōdis, tai iszmintings rokūtojis!“
— wiens arba kits musū skaitytojų su tikru apjūku szauks ir mus per paikus laikys. Tegul ir jūkiasi — tikt teisybę tur ansai, kurs užmanē szitą dywinajį žōdelį, „kad pusē daug daugiaus yr už wiską“ — butent pagirtasis senasis Grykonū giesmininkas Hesijodas, gywenęs į 800 m. pirm Kristaus.

„Puse — daugiaus už wiską!“ Jieszkokim iszgul-dymo. Man rodos, buk asz wieną tą iszguldyimą suradęs. Tai, idant ir taw parodycziau, miels skaitytojau, eiksz su manim ir klausyk wieno papasakojimo.

Pirm kokio czēso, — bene per kaltybę anū bran-giū žmoneliū, kurie wis nor sawo dywinaję wiernybę ir sawo wokiszkajį „patrijotismą“ tuomi, rodos, palie-cekwoti, kad jie wisokius nekaltus ir tankei wierniausius žmones kaip neprietelius wokiszkosios waldziōs ap-

*) Wislab, kas cze sakyta apie wokiszkaję kalbą musū mokslincyiose (szuilėse), tą pat galima sakyti apie maskolizkaję kalbą Lietuwoje. Kaip cze telp ir tenai tur musū walkai menką naudą isz mokslincyziū, nēs per swetimą kalbą iszguldomo mokslo jie nesupranta, o ir pacziōs swetimōs kalbōs permantyti ir pramokti negali. — Apie maskolizskas Lietuwoj mokslincyzias rasi neužiugo placzius pasikalbėsime.
Red.

skundžia, — kaip jau pirm to keli biaurus apskelbimai, taip dabar ir *ta* dywinoji mislis buvo iszsiplatinus, buk ir *Wendai* (Serbai), labai wierni ir pakajingi ciecoriaus padonai, tokie „prieszgynei ir ant maiszto linkstą žmonės“ esa, kokius anie sawo pacziū pagirtojei, sawo pacziū wiernybės paliecowotojei, weik wisur meilyja iszrasti, butent idant, priesz tokį jūdą abrozą, puikioji szwiesybė jujū pacziū gėrybės jų gražiaus gautu szwiestu, o idant, apskelbiamiems ir po žmoniū akiū papeikiamiems esant, jie patys tam tarpe jų leng wiaus tokią kalbą isznaikt galėtu.

Kaip *Wendai* — pakajinga giminė, ale tikt smarkus wyrai — priesz tokius apskelbtojus apsigynė (daug smarkiaus, ne kaip Lietuwninkai nesenei priesz sawaj!), tai rasi po tam dar syk papasakosiu. Cze tiktai tą wieną dalyką minawosiu, kad ir *ta* mislis buvo iszsiplatinusi, buk *Wendai* wisai menkai wokiszakai mokinami ir prisistengią priesz wisą wokiszaką mokslą. Tai pons geeimrots Szneideris Berlyne, labai mokīts ir iszmintings wyrs, pagal sawo tikraję pareigą, su sykiu wisai isz netyczziū nukeliawo į *Wendū* kampą ir pasirodė szuilėse (mokslinycziose), idant tą dalyką perjieszkotu. Keles nedėles po jo keliawimo ir asz į aną kampą atsilankiau. Tai keliūse ir *man* pažistamūse kiemūse tą palinksminanczają žinę gawau, kad ans pons geeimrots labai pakajings buwęs su wiskūm, ką jis anūse mano mielujū prieteliū kiemūse radęs — kad jis, lenkiszakai mokėdams, ir kelis žodžius su kudikeis lenkiszakės ir wendiszakės kalbės, jį ir gerai supratę. Numanyk, aukszcziausiejie ir *tikriejie* ponai dangiausei labai meilingai su žmonėmis apsieina — jų auksztiesni, jų meilingesni — kaip musū pons ciecorius pats dūda paweikslą, ir *tai* tiktai tokie pusponei, kurie su rustumu ir barimu tokį swarbumą po akiū žmoniū pasirupint procewojas! Wisi žmonės džiaugsmo pilni buwo ir linksmi krykztawo, kad pons geeimrots tus apskelbimus per neteisius iszradęs ir jų szuiles ir kudikius ir mokįtojus pagyręs. O tōs garbės, to gyriaus ir labai yr wertu

— tai asz juk pats žinojau. Nėsa mokytojei man porą syk buwo pawelyję, drauge buti prie jų mokšto, ir džiaugtis tū linksmųjų kudikėlių, kurie, gyvasties ir mokšto užsigeidimo pilni, lenktyn už kits kitą ar atsiliept, ar giedot, ar szeit mokytojui sawo darbą parodyt norėjo. Ak, kaip gražu buwo, mokytoji wienam akies mirksnyj wendiszakai, kitam akies mirksnyj wokiszakai klausiant girdėti; ir sztai kudikis wis teip greitai, kaip mokytojis, isz wienos kalbės į kitą lyg perszokti, ir wis ką ant klausimo isz wienos kalbės į kitą perstatyti mokėjo — lyg kaip gerai mokjts arklys wienam akies mirksnyje po zowadės riszczią, po riszczios žinginę ir po žinginės wėl zowadą pradeda pagal tai, kad iszminčings jotojis jam tiktai lengwiausiajį ženkleį arba moį dūda! *Tai* yr džiaugsmas, tokią szuilę matyti, ir kudikius teip linksmi giedojant ir skaitant ir perstatant girdėti. Diewe žegnok anus mokytojus! ale man weik aszaros werzias į akis, atsimenant kitū tokiū mielū kudikėlių, kurie teippat norėtu teip linksmi mokjti, kurie teippat tą paczią galybę tur, kurie teippat tar mokytojus tarp sawęs, lyg teip daug galybės o ir meilės turinczius — ale kurie — — —

Ak, ne galiu ir ne noriu pabaigti, ką asz sakyt ketinau, bet aszarelės, kurios tiktai į akis įsiwerzios buwo, jau ir isz akiū iszsiwerzt pradėjo, graudžei atsimentant tū tukstancziū mielū kudikėlių, kurie *ir teip* linksmi kryksztanti ir sawo sutwertojui lyg wyturėlei pagiedot norėtu, ale — ne gauna. -

„Ale“, sakys mieliejie skaitytojei, „jei anie Wendū kudikei teip tobulai ir wokiszakai mokėjo, tai bene mokytojei wis bus wokiszakai, o *tiktai* wokiszakai, jus mokinė? Nėsa musiszkiejie, kurie juk jau bewaik wienintelei wokiszakai mokinami, *tie tikt* teip daug wisai nemoka, *tie* negal isz wienos kalbės į kitą perstatyti, *tie* rods skaityti labai gražei mok, ale, kad klaus, „kas tai?“ — tai tankei nieko nežino“.

Atpencz, mano miels prieteliau, tie kudikei, kurius asz senei žinojau teip gražei wokiszakai mokant, ir kurius dabar musū aukszcziausioji szuilū wryiausybe

per tokio gyriaus wertus iszpažino, tie daug *menkiaus* czėso prie sawo wokiszko mokslu buwo wartoję, — tie, tikri Wendai budami, ir isz prigimtiės wos wieną žodį wokiszka mokėdami, prie tikrū Wendū, sawo mokįtojų, *pirma* buwo *wendiszka*, ir *labai daug wendiszka* mokinami. O, *juo* daugiau, *juo* ir *dar* geriaus po akių pono geeimroto ir wokiszkoj kalboj, ir wisokiūse mokslūse, mėginami budami, sawo daļi atliko. Kodėl tai? *Todel* kad jie *pirma* sawo kalboje buwó pamokiti, — *todel*, kad ir paskui wisą, tiktai su tikru iszguldymu buwo iszsimokinę — o *todel*, kad tokiu budu wisas, ką jie buwo iszsimokinę, ir wierōs mokslas, ir wisoks swietiszkas mokslas — lyg gywai jiems po akių stowėjo, lyg gywai jų širdyje gyweno. Ar tu nenori wiieryti? Tai, miels skaitytojau, eiksz wieną mylę toliau su manim, kur kits mokįtojis kitą budą tur. Nėsa tarp Wendū *Frankfurto* walsczuje gywenancziū (Lygnico walsczuje wēl *wisai* kitaip stow), po labai meilingais ir tikrai apszwiestais szuilrotais, mokįtojei piñą walnybę tur, prigimtąją kalbą pagal sawo sąžinę wartoti kaip jiems pasirodant naudingai ēsant, bile kudikei mokinas ir wokiszka, kiek jiems reik. Szuilrotai patys mokįtojus graudena, idant, minau, nemislytu, buk tai jų pareiga ēsant, prigimtąją kalbą iszspausti, o idant, minau, nieko nesuprasto nemokitu, bet wisą ir tikrai prigimtoj kalboj iszguldytu. Tai ten, jei koks mokįtojis nusižengia priesz sawo kudikiū kalbą ir — protą, tai jis tiktai pats kalts. Tikt rods keli randasi, ir gimę Wendai, kurie kas žin pas *kokiū* žmones (nėsa wiiensybė to wisai nepraszo) įsiszlaistyti norėdami, weik wisą wendiszką mokslą nustatē ir weik wienintelei wokiszka temokina. Juk ir, kaip tarp Lietuwinkū, teip bene wisur tokie Jūdoszei randasi, kurie uš porą trecziokū sawo kalbą ir giminę pardūda, o, už *dar* porą, bene ir sawo pacziū gimdytojus muszt norēta! Ne kožnas *toks* durnius, ale gimdytojų giminę ir kalbą paniekinti, tai tikt *weik* teip daug yr', kaip sawo sentėwius garbingai žemėje gulinczius apgėdint ir paniekint.

(Dar ne wisas).

Regejimas.

I.

Op! op! kas ten? . . Nemunėli!
Ar tu manėš szauki? . . .
Ar tik tykų wandenėlį
Pluszkendams saw plauki?

Ar tu mano dwasiòs girði
Graudulingą raudą,
Ir jauti, kaip skaudžei szirdį
Krutinėj man skauda —

Isz didžiausio nuliudimo
Ir kanczių daugybės,
Del tėwiszkės sunykimo
Garbės ir didybės?

Asz girdėjau dwasioj — tawo
Bylòs slapti žodžei
Widuj wilniū susiubawo
Graudžei ir nūbodžei —

Ar gal liudni balsai traukia
Dwasiū pratkū musū —
Užmirsztū, — ar diewai szaukia
Lietuwòs ir Prusū? . . .

II.

Kur jus dingot, seni diewai,
Wisugalingiausi,
Ir jus, karžygiszki tėwai,
Musū garbingiausi?

Ar Nemuno dumburiūse
Waitojat ir stenat?
Ar Baltmariū wardeniūse?
Ar danguj gywenat?

Ar eterū*) gilybėse
Skendate ir tirpstat?
Ar aukszybiū aukszybėse
Anapieliaus**) wirbstat? . . .

Apsireikszkit mums 'senūse
Paweikslūse kuno,
Senoj szlowėj — nors sapnūse
Tarp trenksmū Perkuno!

Mes — jus' waikai — alpstam, wystam
Kaip nustelbtas diegas;
Wiens po kito nūlat nykstam
Kaip sapnas . . . kaip sniegas . . .

Attolinkit nū mus' wartū
Pragaro baisybę!
Traukkit isz smerties silwartū,
Inkwėpkit twirtybę!

Ak mes į smert jus mylėjom, —
Ko dėl mus apleidot?
Ko dėl dūdat piktadėjam —
Naikjt mus ir laidot?

III.

Girdziu užmą! . . . kas tai yra? —
Prajowai! stebuklai! . . .
Žemė dreba . . . Žwaigzdės byra
Ir reiskias pabuklai . . .

Isz skandūliū amžiū ukū
Guseis oru sklįsta,
Plaukia, dairoš . . . bet anukū^{***)}
Jau nebepažįsta, —

O! pažino wieną — kitą,
Trecią ir ketvirtą,
Ale kožną sunaikįtą,
Swirstantį, netvirtą . . .

Kiek cze gencziū ir giminiū
Wienu sykiu spieczia!
Kiek cze laiko begaliniū
Amžiū kruwoj szwieczia!

Kiek cze niekad neregētū
Wadowū — galincziū!
Kiek užmirsztū . . . negirdētū
Galwocziū — mislincziū! . .

Kiek cze meilės, kiek cze dailiū
Paweikslū wienybės,
Tarp tū begaliniū eiliū
Ir pulkū daugybės!

Kokie stūmens milžiniszki,
Weidai stebuklingi —
Liudni, ale karžygiszki,
Kaip Kowo rustingi!

Diewai! kokie jū dywini
Szārwai, ginklai, rubai!
Ak! ak! wisi jie kruwini —
Baisingi dwigubai . . .

Plaukia, plaukia . . . sztai jau stoją
Ties kapais ant tako . . .

Stebēkis, jē tawēs moja —
Klausyk, kā taw sako!

IV.

„Jaunadwasi, ko dusauji
Uksmēj dumū gojaus
Rymodamas? — Ko geidauji? —
Gal dangaus ar rojaus

Ir garbēs jū ir dīdesniū
Už Krēzuso turtū
Ir kad Pramzius****) taw ilgesniū
Metū cze pridurtū?

Idant džiaugtis isz tū skarbū,
Kaip karalius, puikei —
Slogit — žmones ir be darbū
Žujoti, kaip zuikei?

Užwerk duris szirdyj sawo
Ir užkamszyk plyszius,
Idant ten n'uzmestu sawo
Spastū turtas kliszius. . . .

Žinai, jog priliko Pramzius
Wisiems syk uzmigti
Ir wiskā į amžiū amzius
Apleist ir palikti —

Werksmus, wargus ir silwartus,
Linksmibes ir bēdas
Ir pro amžinasties wartus
Eit į musū pēdas, —

Tūm pat keliu pro szį swietā
Už miglū . . . dewesiū —

Wienaip ģ tā pacziā wieta —
Isz cze sawo czēsu. . . .

Skarbū, turto ne geisk godzei:
Zinai koks jū wertis, —
„Pinigai yr galwažudzei,
Gywastis ir smertis!“

Negeisk dangaus cze budamas,
Paskiau jī ģgysi,
Jei ant žemēs gywendamas
Ant jo užpelnysi

Negeisk rojaus, nēs sargs wardu
Aržūls†) stow pas wartus
Jo su baisium ugnies kardu . . .
O waisei jo kartus. . . .

Negeisk garbēs, nēs jī traukia
Puikēis — kreiwais keleis
Peklon — pas Ausztra††), kurs kaukia
Tenai su prieteleis. . . .

Tawo rojus, garbē, dangus
Ir wisokie skarbai
Szirdyj, dwasioj — bus teip brangus,
Jei bus geri darbai;

Sutwertojī jei garbīsi —
Tēwus ir giminę
Ir tēwiszkę sawo ģīsi
Priesz wilkū kaiminę;

Jei n'uzmirszi mažutēliū
Dwasioj broliū sawo
Szelpiti mokslū trupinēliu:
Tai augs garbē tawo!

Jeĩ darbūse nepailsi
Ir neabejosi:
Tai auksztyn akylai kilsi
Ir turtings pastosi!

Karžygiskas wardas tawi
Ne weltui priskirtas —†††)
Tad kaip lapė ir liuts sawi
Buk protings ir twirtas. . . .

Kas kam yr eze lemta Laimės,
Nieks to neiszdildijs;
Laiswės, džiaugsmāi, bėdos, baimės
Perdēm iszšipildys.

Neiszwengsi prilikimo,
Nori ar nenori. . . .
Tad jei geidi iszganymo —
Wis „memento mori!“††††)

Jau gaidgystė — dwasioms laikas
In atilsĩ! . . . Tada
Wieszpatyje lik saw sweikas —
Ats'mink mus' wisada. . . .“

* * *

Ak! jau nykst kaip sapsnās blaiwus
Tamsoj matyms cielas,
Baisings, skaudus, wienok gaiwus
Ir saldus ir mielas.

Eroluycziojo 19 d. sausio 1883. J. A. W. L.

*) Eteras, mėlinasis oras, dangus. **) Anapielius, senapilė,
gerujų gyvenimas po smerčio. ***) anukai, vaikų waikai.
****) Pramžius, praamžinasis dievas. †) Aržūlas, mytiszka pikta
dwasė, kuri pagal pasaką musd seneliū rojaus wartus sergėjo. Tu

Iose Užgirinto Trako (Suwalkū gub.) wietose ir medį aužūlą arba
ažūlą (quercus rob.) wadina aržūlu. Szitas medis buwęs, sako,
paszwestas Perkunui. ††) Ausztras — wardas wieno milžino ir
prawardė musū laiko keliū Lietuwiū. †††) Wokiecziū armijoj Lie-
tuwei wisados buwo ir yra stipriausi kareiwel. Maskolijoj Lie-
tuwei isz dalinėti wisūse regimentūse, bet kuriam regimente (pulke)
apsčiausei yra Lietuwiū, tas regimentas placziausia kareiwiszka
garbę užsipelnęs, kaip mums pasakojo tuliejie Maskolū apicierał
Bulgarijoj, paskutinė karė su Turkais minėdami. Lietuwis ir už
swetimus kraują sawo lieja, kowon kaip liutas žengdamas, su so-
džiu: „žūt ar but!“ ††††) memento mori, atsiminkie miršes. B.

Lietuwa.

LIETUWA! tu brangi žeme senū bocziū*) musū,
Mieta motyna Žemaicziū, Lietuwiū ir Prusū,
Pakol tawo sparnai szwelnus wisus mumis szilde,
Nieks nuo tawęs mus neskiede, nieks musū nedėdė.
Užauginał daugel waikū sawo krute szilta,
Kol gywa, nuo kudikeliū buwėi ne užwitta:
Wisi delei wardo tawo galwas sawo gulde,
Nieks isz musū su sawo wale tawęs neprapulde.
Bet užkiło szalti wejai, smarkios audros wirtu,
Sniegas krito, szalczei spaudė, smarki krusza kirto;
Ir sustingo sparnai tawo, ir plunksnos padiero,
Ir užwirtu pusniū pusnes, jau tawęs nebiera
Ir sustingo rankos musū, sudžiūwo liežuwis,
Mes be tawęs alpštam, tröksztam kai be wandens zuwys.
Waikai tawo iszblaszkyti po wisus paswieczius,
Padalyti in Lietuwius, Prusus ir Kurszeczius.
Ir Lietuweis neb'wadinas jau tawo swietelas,
Tawęs atsimen ne didis Lietuwiū burelis;
Kur Dauguwa, kur Newieža, Jura, Niamunts teka,
Wiens gudžiūoja, kits lenkuoja, kits wokiszkał szneka.
Kurs paniures arti tawo szaltos szirdies kenczia,
Tas teb'kałba lietuwiszkał, tawo wardą szwenczia;
Nors tamsi jin naktis siauczia, nors nepažinst sawęs,
Jis nejeszko swetur szwiesos, jam gerai prie tawęs.
Kaip tu szildeł sawo waikus, teip jis tawę szildo:
Pasilėkdams Lietuwninku tawo wale pildo

*Ir tauk, kolei nuszwis dangus, nusiblaiwys oras,
Kol mustos buise smarkybe pust wejas nedoras;
Kol praszwis baltā dienele, papus drungni wejai
Ir nuwirs nuo mustū žemiū wisi priwertėjai.
Auszru brekšta, tek auszrine, szwiesa matyt duodas,
Tiktai stankos po padanges dėbesys dar juodas,
Tekek, saule, szwiesk ir szildyk, tirpyk ledus, sniega,
Prikelk mustū žemę szwentą isz teip ilgo miego;
O Lietuwiams duok iszwysti wisą sawo szwiesą,
Duok mums laimę wel dastoti ir pažinti tiesą.
Tu Aukszcziiausias ant auksztybiū, redyk mustū szirdes:
Tegul wargū, nedorybiū nieks tarp mus' negirdes;
Duok liuosybei ir dorybei amžinai gywėti,
Duok Lietuwieis wisiems gimti, augti ir paseiti.*

1883. m.

J. Mīglowara.

*) Boczei, tēwai, sentēwei.

Apie senowes Lietuwos pilies.

1)

Pradžia 1. numeryje.

Kokie tai turėjo buti aukszti pylimai ir wolai tū piliū, kurios riogsojo ant upiū krantū bei auksztū kalnū, isz to gali dar szendien suprasti, jog jie dabar praėjus jau kokiems szesziems szimtams metų dar yra tokie status ir aukszti, jog szendien ne lengwa ant jų užlipti, nors jau wisokiomis žolėmis ir wisokeis kru- mais apžėle. . . Auksztis nekuriū pilekalniū dar szen- dien per trisdeszimt ar asztūnesdeszimt pėdū laiko! Ne- kurios senowės didelės pilies — kaip Pelėniū — yra szit- teipo įtaisytos: Ant daubės kranto riogso aukszcziiau- sias pailgas pylimas, o tarpe jo ir pacziū daubės kra- sztū liekti lygumės plotas į du szimtu pėdū ilgio ir kone tiek pločio; ant paties kraszto daubės kranto tesiasi žemesnis į stūmenį aukszcziio wolas ir apie szimtą pen- kesdeszimt pėdū ilgio. Pamatas ir wirszus didžiojo wolo laiko į tris szimtus pėdū ilgio, o jo auksztis į szeszesdeszimt pėdū. Isz tolo, bewaik į warsnas nūg

didžiojo woło, yra į stūmenį aukszczio wołas ir į keturis szimtus penkesdeszimt pėdū ilgio. Tarpe szitū dwiejū wołū yra teipogi didelis lygumōs plotas, ant kuriōs senowėje, rasi, buwo pastatytos medinēs trobos, kuriose sargyba gyweno.

Gilioje senowėje musū prosenei nepažinojo plytū ir plytinių murū, to dėlei wisi seniausiuju piliū wołai yra supilti isz žemiū, arba sukriauti eiliomis isz akmeniū ir žemiū ir apipilti žemėmis. Isz lauko wołus tūs aptepdawo storai moliu, o paskui tą molio plūtą apdegindawo, apkriaudami małkomis wisą woło szoną. Ant tokio aptepto moliu, apdeginto, stataus ir slidaus kałno, nė jokiu budu neįmanydawo neprietelius užlipti isz lauko ir widun pilēs įsiweržti, įpaczei geležineis szarwais apsirėdēs; proseniams wėl musū buwo labai smagu, už wołū pasislėpus gintis ir szaudyti į neprieteliū. Dar ir musū laike ant keliū pilekalniū — įpatingai Łakinškius — iszsiliko nekuriose wietose tokios molio plutos slidzios ir kietesnēs už akmenį... Kitose pilėse wieton wołū, arba ir į paczius wołus, įleisdawo statinius, t. y. įleisdawo gilei į žemę ir sustatydawo wienus pagal kitus auksztus aržūtu (aužūlu) kamēnus; wirszutinis gałas juju turėjo buti smailyn nutaszytas, o auksztumas juju į keturesdeszimt ar penkesdeszimt pėdu laikē. Isz ardyti ir iszgriauti szitus statinius sunku buwo, ir įgrėbti su jais įtaisytą pilę buwo ne lengwa. Szendie dar gali rasti wietomis puwesius szitu statinių wołūse pilekalniū. Mums patiems neteko matyti, bet senowēs raszytojei liudyja, jogei apie nekures piles iszkastos buwusios didelei gilios ir placzios grabēs, wandeniu sklidinos, o kures pereiti teipogi buwē sunku. Nekuriose pilėse, kaip patys Kryžoku rasztinikai pasakoja, buwusios auksztos medinēs trobos ir aukszti boksztai (turmai, koryczios), isz kuriu Lietuwei į Wokieczius szaudindawę. Priesz musu gadynēs armotas (kanūles) tokios senowēs twirtos piles nieko negiliūtu; bet penkiems ar szesziems szimtmecziams atgalios, kūmet musu prosenei ir patys Wokieczei szaudyklėmis isz lauku ir kilpiniu szaudē, jos labai gerai apginti galėjo nūg

neprieteliu. Tankei patys Lietuwei, regėdami pilę nūg Wokiecziu neaplaikyse, sudegidawę ją, idant ji Wokiecziams nepatektu. To dėlei labai tankei atsitinka skaityti senowės metraszcziuse (kronikose), jog tułoji pilę, kelis syk sudegita ir iszgriauta, wël pridurmai trum-pame laike atnaujita ir atstatyta tapus. Ir n'ier ko stebėti parsigabenimui ir prirėngimui reikalingos medegos daug laiko nereikėjo, nės medzei, keleis glėbeis neapkabunami, cze jau ant wietos, priė paciūs pilės, į padanges ramstės, o darbiniku wisumet buwo per wirszū: nēsa kaip liūsybę sawo tēwiszkės, sawo tikybę (wierą) ir prigimtą kalbą apginti nūg Wokiecziu buwo dėl musu proseniu dalykas szwentas, teip ir piles striunyti (budawoti) ir priė ju įtaisymo dirbti ējo kiekwienas — senas ir jaunas — su didžiausiu noru, ir isz wiso pawieto (kreizo). Dar ir dabar pasakoja, jog tułosiūs pilės wołai rieszkucziomis, arba kepurėmis supilstyti ir suneszioti, arba wël jog wiena nakczia tułoji pilę supilstyta ir įtaisyta tapus! Ar musu laike tenka nors kur Lietuwoj pamatyti tokią tarp žmoniu wienybę, tokią tēwiszkės meilę (patrijotismą), kaip senowėje?...

Murinės pilės Lietuwoj daug wėliau atsirado. Prosenei musu kas mielą dieną su Kryzokais Wokieczais kariaudami ir muszdames, tankei ing ju werguwę papuldami, iszsimokino nūg Wokiecziu ir plytas degiti, ir muras isz plytu bei akmeniu lipiti; pasprusdami isz wokiskos Kryzoku werguwės ir Lietuwon sugrįzdami jie tą kruwinu prakaitu ir kancziomis nupelnytą mokslą ir broliams sawo įteikė. Tokiu tai budu atsirado Lietuwoj ir kryzokiskai įtaisytos pilės, ir kareiwiszki ginklai, ir wisokie geležinei szarwai ir daugel kitu seniau nepazįstamu daiktu ir padaru. Jau kone pradzioje keturioliktojo szimtmečio, ipaczei didziuju Lietuwos kunigaikszcziu, Algierto ir Keistuto, laike (1330—1382 m.) randame Lietuwoj keles murines, labai stiprei įtaisytas piles. kaip Kaune, Wilniuje ir tułose Panemunio wietose. Po sunum Keistuto, Wytautū, tokiu muriniu piliu da daugiaus atsirado; paskiau wël, priėmus Lietuwiams krikszczioniu tikybę ir karėms su Wokieczais

Kryžokais pasiliovus, ir pilės, įpaczei medinės ir žeminės, tapo apleistos: medinės trobos, kur pastatytos buvo, sutreszo, supuvo ir išnyko per metu metus, o piliu kalnai, arba pilekalnei, dar ir iki šei dienai wjomis apsipūsę niukso, tarytum, nebylei ir liudni liudytojei senei pragaisziūs garbės kareiwiszko musu tēwu triuso ir kruwinu su Kryžokais karioniu. . . .

Pirmucziausei pilės Lietuwoj atsirado parubežėse nūg Mozuru, o wēliaus nūg Wokiecziu pusės; ko tolyn paskesniūse metųse Kryžokai Lietuwon lindo ir jōs widun weržėsi, kardu ir ugnimi wisą pustydami, to tankiau pradėjo prosenei musu widuj žemės pilies arti wiens-kitōs statyti, jeib jose apsigynimas lengwesnis rastus. Kožnas cze lengwai suprasti ir namanyti galės, jog artybėje tokiu piliu ramiau buwo gywenti, nekaip widugiryj arba widulaukyj, kur Wokieczei Kryžokai isz netycziu užklupę wisus ir wisą galėjo su menku triusu isznaikyti ir iszdegiti, ar į sawo werguwę iszgabenti. Gywenant wēl arti pilės galima buwo wisūmet tikėti pagalbōs cze jau ēsancziōs sargybōs, ir wēl namus pametus weikiau nūg Kryžoku pabėgti ir pilės widuje pasislėpti. To dėlei ilgainiu (su czėsu) prie piliu atsirado szeip jau paprasti gywentojei papilionimis wadinami, o per ilgus metus czejau atsirado, teip isz lenkiszko wadinami, miestai ne wien Lietuwoj bet teip lyginai ir kitose žemėse. Ko tankiau pradėjo Kryžokai žemę musu naikiti ir plėszyti, to labiau musu prosenei turėjo budresneis tapti, įpaczei Kryžoku parubežėse, idant dieną ir naktį nūg užpūlimo neprieteliu saugotusi. To dėleigi wisūmet priwalē turėti įpatingą sargybą, kuri apreiksztu gywentojams prisiartinimą Wokiecziu Kryžoku. Musu prosenei buwo įtaisyti į mēgę tokį pasergėjimo gywentoju ženklą, apie kurį tēwai musu dar ir szendie daug papasakoti gali. Ant aukszcziausiu wisame pawiete kalnu, kurie ir per tankumynus giriu isz tolo matomi buwo, įtaisydawo *stiebus*, t. y. įkasdawo auksztas kartis, arba storus, ilgus, lygius medziūs, kuriūs apsukę sziaudais, aptepdawo derwā (smalā). Prie szitu stiebu, sustatytu wisoje Wo-

Kiečziū parubežėje, per dienu dienas ir naktis sargai būdėjo. Pamatęs dabar sargas Wokieczius Kryžokus per rubežių į musu zemę įsiweržusius, uždegdavo stiebą, o jo gaisras jau davė kiekvienam gyventojui žinę, jog reikia weikei ar nūg Kryžoku *sleptis*, arba wėl rengtis su jeis kariauti ir nūg ju apsiginti. Tokių stiebu daugumas buwo, dėl togi wienam užsidegus, kiti teipogi uždegti tapo ir wisam pawietui tūmi apsakytą; jogei Wokieczei jau po Lietuvą skraido. Labai tankei, kaip galim isz senowės rasztu matyti, didelei gaila buwę Kryžokams, jog jie įlindę į Lietuvą turtu plėsztį ir wislab naikinti, Lietuwiu jau neužtikę ir kaimus tuszczius atradę, nės wisi gyventojei, apsaugoti giriose nūg ju ir pelkėse arba ir pilėse paspėję pasislėpti, o Wokieczei su nuliuduse szirdžia ir tuszcziomis rankomis turėję namon grįžti.

Duisburgas pasakoja, Lietuwoj buwęs szitokšai sergėjimo budas. Isz kiekwieno pawieto susirinkdawę paėiliu po keletą wyrų kareiwiu, kurie wisą septyndienį (nedėle) arba ir mėnesį wisą turėdawę ant sawo maisto gywenti pilėje ir saugoti wisą pawietą, o reikale ir apginti nūg užpūlimo Kryžoku. Szitą Lietuwiu paprotį žinodami Kryžokai giriose tankei paslapta tykodawę ant sargybės wyrų ir jūs grįžtanczius apspiedawę ir iszmuszdawę. Teip tas patsai raszėjas pasakoja, wieną syk Wokieczei dasižinoję, jog Bisėnės pilės isz asztūnesdeszimt wyrų ėsanti sargyba, paėargus sawo septyndienį, turėšenti namon grįžti; draugbrolis Kryžoku Fridr. v. Liebencelle, vicekommendatorius, (wietinikas waldytojo wieno per Kryžokus užplėsztu kampo, komturijės) isz Ragainės, draugbrolis Albertas von Ora ir brolis Th. von Aldenburg drauge su dewyniolika kitu Kryžoku ir szeszesdeszimt szejp szarwūtu wyrų, paslapta apsiaupė isz wisu pusiu Kalkiemio laukūse musū sargybės wyrus, ir kone wisus užmuszė; tik trys isz wisu sunkei sužeisti isz Wokiecziu Kryžoku wyliaus iszsprudę. Tokiu atsitikimu daugybę galina butu, norint, apraszyti. — Sargybės wienės termynui pasibaugus, ant jės wietos kiti wyr'ai stodawę. o po to wel

kiti, ir teip per kiaurą metų sargyba nesiliowe, įpaczei parubežėje gulincziouse pilėse.

Isz Wigando ir kitų senowės Wokiecziu raszytojū pasakojimū, regime, jogei ir daugelis keliū, įpacz wieszkelei, buwo turejē parubežēse teipogi sargybas. Paminėsim, jog wieną syk Keistutas įsakēs, idant szimtas penkesdeszimt wyru isz kaimo Szaławės wieszkeliu sargybą laikytu. Tū tarpu wokiszka Kryžoku szejmyna isz Ragainės, per Nemuną persikeldinus, susitarē eiti į Lietuvą ant grobiu (kas tampa sugrėbta) ir plėszimu; susitinka jie su musiszkeis, kurie persigandę pasmuko ir pametē sawo skydas (skutas) ir szaudykles. Tankei bet atsitikdawo ir teipo, jog pawieszkeljy wyrai musu sargybōs nedorus Kryžokus isz netyczjų užklupę, smarkei jiems kailį iszperdawo, ir daugumas krikščioniszku kareiwū pražudawo tankumynūse lietuwiszku giriu.

(Dar ne wiskas.)

Simanas Daukantas,

Lietuwōs rasztininkas.

Pradžia 1. nūmeryje.

Bet ir kancelerijoje sėdėdamas S. Daukantas wiena pradžia mislyjo apie naudą sawo broliū, krupsztėjo ir žudėsi dėlei jų mokšto. Kaipogi ką isz Rygōs persikėlęs į Petropilę jis apgarsino „Prasmą Lotynū kalbos“, 1837 m. I keletą metų jis paraszē „Abecelę delei kudikeliū Lietuwū“, tolesnei 1846 m. jis iszleido „Gywatat didžiųjų karwaidū.“ Kornėlijaus Nepoto lotyniszka raszytas, ir „Dainės Žemacziū pagal žodžius dainininkū iszraszytas“, 1847 gi metūse apgarsino „Pamokymą apie auginimą taboko“ ir „Parodymą kaip apynius auginti“, 1848 m. jis iszleido į swietą „naudingą bicziū knygele“, ir 1849 metūse paraszēs „Pamokstus apie daiginus waisingū medziū“ apgarsino. Yra dar jo raszytas „Pažangōs Petras“, bet nežinau, kada jis yra iszdūtas ir kur butu gaunamas; nēsa ta knyga tikrai kad jau wisiszka panyko.

Tarp tų wisų weikalų, nepaminėjau „*Budą senovės Lėtuvių Kalnienų ir Žemajū*“, 1845 m. iszdūtą; ta knygtė szį laiką teip apgarsėjo, kad tuli swetimū krasztū žmonės jau tai dēlei musu kalbės isztyrimo, jau tai dēlei pažinties su musū kraszto žmoniu pobudziū, tą knyga skaitė ir wisūse sawo rasztūse primena. Teipogi cze turiu pridurti, kad jis apie 1850 m. paraszė itin pļaczei *istoriją musū gentės*. Ta istorija patolei gulėjo rankrasztyje Kauno seminarijōs knyginėj; pirmąjė dalį jo istorijōs asz ketinu, jeigu man isznesz sweikata ir turtas; kitą metą iszspaudinti ir teip padaryti prieinama dēlei wisū akywujū (akyłujū) Lietuwiū; o lengwa-palengwa asz ir kitas jōs dalis apgarsinsiu.

Petropilėje begywendamas S. Daukantas iszsipažino su kuningu Motiejum Woloncziauskiu. Ta pažintis turėjo dēlei S. Daukanto labai karczą iszeigą, už tatai pasižiurėkime, kaip tai atsiėjo.

Kad Wilniaus wyresniajė seminarija apie galą 1840 metų Maskoliū wyresnybė perkėlė į Petropilė, tai ir kuningą Woloncziauskį, buvusį szlaitą (sznari) wyresniosiōs Wilniaus seminarijōs, nuskyrė į szlaitus naujosios Petropilėje dwasiszkōs akadēmijōs; cze jis skaitė teologiją (moksłą apie Diewą) ir arkėologiją (senowystes moksłą) szw. raszto. Petropilėje M. Woloncziauskis pergyweno lik 1845 m.

Sawo nūmoniu ir protingu darbšztumu S. Daukantas mokėjo patraukti prie sawęs szlaitą dwasiszkosiōs akadēmijōs ir ragino jį raszyti małdu, giesmiu szwentu knygas. Kada Woloncziauskis jo patarimo paklausė, tai S. Daukantas galėjo wienu-wienai ukės ir istorijōs lietai atsidūti. Daukantas ant Woloncziauskiō itekėdino juk ir į sawo gerą, gryną, aiszkią kalbą, kadangi ans ėmė stengtisi teip pat gerai raszyti, kaip kad raszė S. Daukantas. Bet lenktynėms beraszant, kada M. Woloncziauskis pasimate, nepasieksēs nei ant mislies nei ant grožio kalbės sawo mokintojo tamē dalyke, jis ėme Daukantą skaugėti. O per tai turėjo ir Daukantas įkristi į wargą, ką tūjau pamatysime.

Popiežiui norint, M. Wołoncziauskis paliko Žemaičių vyskupu 1849 metų, ir ateinantį metų jis turėjo įsisųvęsdinti Petropilėje. Cze atvaziavęs Wołoncziauskis pasikvietė savo pirmnyksztį draugą pas sawę ir akyse daug kuningū melde teip nūjėgnų ir darbsztų žmogų mesti kanceleriją, o waziūti į Lietuvą pas vyskupą į Warnius, kur jis lengwei galėšęs darbūtisi ant naudōs sawo gentės. Warniūse abudu raszyse, wiens swietizskas, antrasis dwasiszkas knygas; Daukanto weikalus pažadėjo M. Wołoncziauskis teipogi iszspaudinti. Daukantās alkeliawo į Žemaičius ir suderėjo su Wyskupu kasmetinēs algōs du szimtu rubliū.

Bet tiktai ką Daukantas apsigywenō Warniūse, kaip vyskupas jį nuslogino daug sunkeis darbais: jis liepė, kad po tris adynas kas dien Daukantas skaitytu kuningai Kodaniui, kurs buwo apakęs; jis jam uždėjo ant pečių nasztą raszymo wiens lenkiszkaizemaitiszko žodyno. Tolesnei Daukantas per trejus metus wyskupą Žemaičių iszmokino wokiszkaiz kalbėti, teip kad aus dabar galėjo nuwaziūti ant apūkū į Kurszą ir ten wokiszkaiz prasznekinti jo gļobai pawestas aweles. Tolesnei Daukantas turėjo wyskupui perraszyti lenkiszkaizprancuziszkaiz žodyną. Už tiek Daukanto darbo wyskupas pirmąjį metų užmokėjo iszderētą algą, bet ateinacziūsius ketwerius metus sumazines tą algą jis bemokejo po szimtą penkesdeszint rubliū. O kad ant galō pentujū metų Daukantas apsirgo, tai vyskupas nedawė jam nei arkliū nuwaziūti prie waistininko, bet jis turėjo karszeziū perimtas ir su užimtu kaklu pacztōs (pusto) arkleis jieszkoti saw gydytojo.

[Dar ne wiskas.]

Skruzdeliū Atsilankymas.

Ar zinote jus Praia Vermelha į ketures myles nūg Rio-Janeiro¹⁾. Toje tai szalyje pirm keliu metų turėjau mažą namelį, kurį buwan pirkęs nūg wiens Portugalijono. Tas namas buwo didelei apleistas ir ne-
cziuinus²⁾; jame jau buwo persiwaisinę wisokeriōpu kir-

mēliu ir wabalū, joguei asz neatsidrasinai cze isikurti. To dėlei pirmiū-pirmiausei rengiausi wisus kampus ir wisas sienas apwalyti; bet laimingai man teip atsitiko, joguei mano nama, wieton manęs, apwalē kas kitas ir wisai netikētinu budu. Wiena rytą waiksztinėjau daržę, ūkuriūdama arklio, kurį isakytą buwo pabañojus maniep atwesti, — po walandēlės regiu tekinai bėganczius tris murinus³⁾, kuriē buwo daržę darbu užsiēmę. Bėgo jie kaip padukę, rėkdami: „As formigas! As formigas! (skruzdėlės! skruzdėlės!).“ — Pasiskubinau wieton, kur jie stapterėjo. — Lysē zemės, kuri buwo po mano akių; paneszėjo⁴⁾, tarytum, i koki krutuliuojanti gywā daiktą; wisa tā lysē galėjo buti palyginama i jūstą isz milijardū skruzdėliu, kurios per muro plyszį i mano daržą isiwerzē. Dirsterėjes per mūrą; pamacziū, jog ta jūdūjanti, einanti szenlink armija, tēsēsi smilczū keliu teip toli, kaip gali užmatyt akys. Płotis tōs skruzdėlinės jūstōs buwo i pėdą, o apie ilgį . . . tūjaus iszgirsite. — Ką cze daryt? Ta wisa armija slinko gana greitai ir regimai mano namonlinkui. Nebuwo galima ką ilgai laukti; sugriebęs tad szlūtą pradėjau, kiek pajėgdama, atszlawinēti. Kiekwienu szlūtōs užgawimū tukstanczius skruzdėliu mecziū i szalį; bet man tas dārbas teip lyginai sekēsi, kaip kad mėgītum sziaūdū pundeliu-uzkisztū Nijagārā⁵⁾! — Kad, stiprei man šn szlūta bebraukiant; pasisekē pertraukti skruzdėlinę jūstą, akymirksnyj tą paczią wietą apgulē wēl kitos tolyn einancziōs skruzdėlės, kurios tūm pacziū keliu traukē, kaip ir pirmutinės, szalin nužertos. Ilgai nelaukiant, persiliūdyjau; joguei tokiu budu asz jas neiweiksiu; rikterėjau tad i wirėją (kukoriū,) kad atnesztu katilą werdancziō wandens. — Pradėjau jas žudyti. Kožną kartą, wandeniu jas beapszutinant, tukstanczei lawonū plaukē szalin, ir asz buwau jau įgawęs wiltį (ŭkestį,) joguei tą skruzdėliu armiją pasiseks suaiškyti, arba wēl atgalios sugražinti. Ale weltu! Ateinancziōs skruzdėlės ojo drāsei szenlink per lawonus sawo bėndrū⁶⁾ . . . pēr wandenį ir garą . . . artynlink ir artynlink! . . . Iszliejau paskutinį jau wandens laszą ir pradėjau dūmoti, ką cze dar weikti. —

kad iszgirstu balsą manę szaukiantį. Buwo tai balsas mano artimiausio kaimyno, senio Sennorô Bënito, kursai į manę žiūrėjo, stowėdams už daržo wartū. — „Ką weiķi, kaimyne?“ pratarė jis wartus atkėdamas ir daržon įžengdamas, „naikini tu geriausius sawo prietelius! Mes cze skruzdeles wadiname bençao (pałaiminimas).“ „Tai man daitus pałaiminimas, n'ier ką sznekėti,“ sušzukau įpykęs, „jus norite, rasi, kad asz joms acziu?“ sakycziau už tatau, jog jos wisus mano namus subiauris ir sygriausz wisus mano rakandus⁹? — „Ale jos rakandū ir nedasilytės⁹); tie joms nereikalingi Jos jieszko ko kito Joms rupi kirmėlės, worai ir jujū kiasuzinėlei — nēsa tūm wislab geriausei mėgsta jūdosios skruzdelės. Pas mus tie mylimi sutwėrimėlei neapwaliausius namus kū szwariausei¹⁰) iszwało. To dėlei skruzdelės mes wadiname pałaiminimu“ — „Ar tu dabar matei,“ surikau, pradėdamas suprasti kaimyno kałba, „tai szitos skruzdelės eina, isz gero sawo noro, namus mano apwalytu?“ — „Gali žinot! Ir apłiūbs jos tawo nama, kad bus daitu pažiūrėti. Dar szį wakara, į sawo namus įėjęs, neberasi nē wiena kirmėlė, nē wora.“ — „Sakykitegi man, isz kur jos ateina, tos nekwiestos namū apweizdėtojės?“ — „Isz tenai!“ atsakė Brazylijonis, nurodydamas su ranka kałnolink, wardu Korkovado, kursai tolybėje bestuksodamas, iszweizdėjo, tarytum, jūda dide warpnyczia. — „Ką? Nūg to tolimo kałno?“ paklausiau nusistėbėdamas. — „Tikrai teip,“ atsakė senis „eina jos, tarytum, wiena isztisa jūsta ilga, bekeliaudamos nūg pat kałno. Pamatysi dar didesnes skruzdeliu mynias¹¹), kaip pagywensi musu szalyj kelis metus.“ — Wislab man buwo tai nauja gir-dėti, jog asz nusistėbėdamas stapterėjau, nužwelgdamas ant wirszunės skruzdeliu kałno Korkovado, atstaus nūg musu į koki dwi myli, ir apdumodams, kiek tai reikėjo akruzdeliu, idant be pertraukōs ju jūsta, į pėdą ploczio, sutektu į dwi myli! . . . — „Eik szę dabar ir pažiurėk ant ju pradziōs darbo,“ pratarė Brazylijonis, imdamas manę už rankōs. „Už tiesą! yr ant ko pažiūrėti.“ — Tikrai, buwo ant ko pažiūrėti! Murinai pažindami

skruzdeliu būdą, atidarinejo visas duris ir langus. Kaip bežiurint skruzdeles namus pripilde; sienos, lubos ir grindys (asla) nūg skruzdžių pajūdo, — lindo jos į ankszcziausį plyszelį! Per duris ir langus lindo be pa-liowôs naujos juju gaujos, pripildidamos — tarytum wadowui liepiant — wisą buto widū. — Kirmeles, worai ir kiti wabalelei, netiketai iszgązditi, buwo meginę pabegti, nedumodami gintis nūg užpūlimo neprieteliū — bet weltu! Kiekwieną juju bebėgantį wijosi būrys skruzdeliū; o dasiwijus su trukszmu apspiete isz wisu pusiu — po walandelės neliko nūg tu nabageliū ne ženklelio Kur ne-kur didis, to delei drąsesnis, tułasis kwarkwabalis, atsiremęs kerzčioj, milžiniszkaime gintis; bet sztai apgultas per skruzdeliu gaujas isz wisu pusiu, turejo pasidūti.— Už tiesą! buwo tai tikras užplaukimas Hunnū po waldzia Atiflôs¹²⁾! — „Neaplenks jos ne wieno kampuczio,“ kalbejo Sennor Bonito, žiuredamas į skruzdeles su linksma szirdzia. — „Žiurek, žiurek,“ suszuko jis, „ta nauja dalis skruzdeliu armijôs turejo at-rasti dar kokį naują gywūlelį!“ — Ilga skruzdeliu eile tū tarpu įgrėbė lowôs uždangalą — ir toj pat walandelėj pasirode ant jôs didelis woras (tarantula), kursai su sawo swarbumu butu galejes ant syk sutruszkiți ma-ziū-maziausei kokį szimtą neprieteliū sawo. Milžino di-dybe negelbejo jį nūg užpūlimo skruzdeliu armijôs; kaip weik jis, pabegdamas nūg užkriteliū, nusileido žemyn, wel nauji pułkai jį apgule, tarytum, iszalkejusios gaujos wilkū ar wanagū Greicziau, kaip pasakyti ga-lima, milžiniszkas woro kunas sudraskytas tapo į mažus szmotelius ir isznesziotas į wisas puses. — „Tą pat pa-matytumei Paramaike, Suryname ir kitose wietose,“ — tare Brazyljonis szypsodamasis. „Ten yra tokia skruz-deliu weisle, kurias wadina ‚wisitatoreis‘¹³⁾“; nesa jos pasirodo tik wieną kartą į du ar tris metus. Bet kaip jau ateina. tai daro tokį redą wisoj kolonijoj, kaip da-bar pas tawę. Suryname macziau skruzdelynus į sze-szias pedas auksztus, o apaczioj turinczius į szimtą pedu ir dar daugiau apwatumo. Ale žmones tenai del skruz-deliu yra labai meilingi; nieks joms neparein į kelia—

nes jeigu pareitu, taptu sukandžiotas iki kraujo, noris butu apsiredeš storais drabužeis.“ — „Ar bene jos bus didesnes už szitas?“ asz paklausiau. — „Kiek tiek di-desnes. Bet ir musiszkes kanda!“ — Teip mums besi-kalbant, gawau žina, jog arklys mano jau pabalnotas— turejau to del, nors su didžiu galesciu, apleisti toli-mesni iszweidzi skruzdeliu triuso. . . . Kaip wakare sugrijau, neuzspejau namuse ne wienos skruzdels. Isz-ejo jos teip, kaip buwo atejusios. Wienutelis zenklas-juju atsifankymo liko tik iszmetyti ant žemės sparnai bei kojios wabatu ir kieti nagai tarantulės.

Bartnikūse, 1882 m.

J. Bs.

¹⁾ Rio-Janeiro (isztalk žaneiro) yra wyriausis miests Brazylijos, pietinej Amerikoje. ²⁾ necziwinus, nepulkus, nedailus. ³⁾ mirtinai, jūdiejie žmonės. ⁴⁾ paneszetė, lygintis. ⁵⁾ Nijagara, wandens pulis tarp ežeru Erie ir Ontario Kanadoje (sziaurineje Amerikoje); wandu plankdams placzia growe (i szezis szimtus metru) isz pirmutinio ežero i antraji, pūl žemyn isz aukszcio penkesdeszimt ir keturiu metru. ⁶⁾ bendras, drauga. ⁷⁾ acziu, dėkui. ⁸⁾ rakandai, rykai, daiktai. ⁹⁾ dasilytėti, pakrutinti. ¹⁰⁾ szwariausei, czyszczisei. ¹¹⁾ mynios, pulkai. ¹²⁾ Hunnu gentė senoweje gyweno Azijoje, už upės Wolgós. Ketwirtame szimtmetyje po Kristaus jie Eiropą iszpustyjo balsei smarkaudami, ale ir patys weik isznyko. ¹³⁾ wisitatorius, peržiurėtojas.

Apraszymas žemes turtu.

Rasztas P. L—o.

Sylos szioje pasaulėje turi didelę galybę, ir kiekwienu sawoprilkima, teip kad daigtai — tai waisei anu pasauliniu sylu — yra wieni kitiems reikalingi. Ta teisybę mes matome ant kiekwienu žmogusio, norint tankei gwerūjame (dumojame) prieszingai. Neteip kur is kenkia piuwoms, kaip jis neleidžia, kad kirminai pakastu szaknis medziū ir žoliū; arszėnikas (žiurkzolis) užmusza žmogū, bet ir ne nu wienos ligos gydo. Ant swieto wisakas priklauso taisykliū ir turi likimā. Wisas sątwaris wienmulis, nedailus, krupuliūtas: kalnai isz akmeniū, akmenyje primaiszyta sidabras, auksas, diemantai; druskynūse randame druskā su smilezia; auksas žiburijja smiltyje — gyslūtas waris — akmeniui sąmaiszcio szwino, szpato, putnago (kwarco) ir kitū dalykū; ten wėl ūla su moliu. Tai wis žmogus gali pelnyti dėl sawo reikalū. Kaip tai galima pasinaudoti priegimties daigtus, mokina mumis mokslas, taigi ma-

toma, kaip tas mokslas visiems naudingas. Jeigu mes nenuleisime ranku, bet pulsime prie mokslo, tai pakils musu krasztas, atnesz musms nauda, pakils musu kalba, newienas uzgiedos nauja giesmele, newienas atras gelezi, druska sawo kraszte ir mokēs isz ju pasi-pelnyti. Kas reikalaus parako, galēs ji pats pasidirbti nepirkes, jei tik turēs medega reikalinga; gelezi rasime apsczei apie Papile, o druska apie Twērus (Zemaicziuse). Tiktai zinokime, kad daig-tai randami priegimtyje neyra tyri (czysti), jie sumaiszyti, sutirpe, suwirēje i kupeta — taigi jus atskirk, isztraukk isz ju saw reika-lingus dalykus ir isz to pelnyk. Swietas pasijutes, kad galima gauti grynus daigtus isz teip sukrautu, isteigō (uzdėjo) dirbtuwas (pabrikas), ir isz anōs medegōs traukia nauda patys dēl sawēs ir dēl kitū. Tai matydami mokinti žmonēs emē sawēs klausti, ar ne-butu galima palengwinti darba žmonēms norintiems pažinti wisā satwarj (sutwērima), turtus priegimties. Isz to tai kilo paskirsty-mas wisō satwario i dalis dēl lengwesnio isitēmyjimo dalykū. I pir-mąjį teip padarytā skyriu telpa akmenēi ir žēmēs. Isz tikro tie grumulai, kokius tiktai galime matyti, yra akyse mokslo sudēti isz mažucziū daliū, wadinamū pirmokais (atomais). Paimk kokj norint ar granytā ar norint ir diemantā ar kitā kokj dalykā tōs weislēs; perwarę jį per ugnį, karsztj, gausime sądēlinēs dalis nebepanaszias j pirmutinį daigtā: isz raudono gal (rasi) gausime baltā ar mēlinā ar szwiesū kitā akmeniukā, ar skystimā, ar smirdintj garā, ar kwe-pintj, be jokio skonio, rugsztū, ugū (kartū) ar salū, žodziu sakant ne-tokius dalykus, kaip kad buwō ans pirmutinis daigtas, kurj turējome rankoje. Imkime paweikslā — antai ūla mirkoma wande-nyje, kaip ilgai nori, nedūda pelno, nei atmainu; bet iszdeginta bei aplieta wandeniu pawirsta i baltus pelenus, o prie to jei mes sugausime tū burū garā, rasime jame twaikā. Kitus sziokius ne-tokius priemaiszczius k. a. žolgalius, žwyrā, druskā butumēme ūloj radę priesz jōs iszdegimā — nēs ja deginant žolēs sudegē ir garu iszlēkē wandū, teipogi žwyrā ir druska apskalkino gabalus (szmotus), aptraukē lywa. Norint teip tai akmeniū sukrautines gauti dalis, zinoma reikia turėti nepaprastā ugnį, bet labai dikta, kurioje tirpsta naugēs (metolai), kaip antai platina, gelezis. — Wandeniu nei-weiksi akmeniū, weltui butu darbas jūmi wersti putnaga (kwarca) i smiltj, i pelenus; gali wandenyje mirkyti, kiek nori, marmora, ūla, neiszgausi skalkiū, isz ūlōs negausi nei twaikōs nei pasipu-tancziū (jweikiant wandeniu ūla) skalkiū, jei bent numazgosi ap-nesztus maurus. — Nosis weltū ūstys akmenj, nepajus grauzūlo nei smarwēs, teipogi ir liežuwis nesupras kartūmo, nei saldūmo, nei jokio skonio; pirsztaigi pajus tiktai žiurbimā, dailumā, riebuma (talg), ar liežuwj akmū pritrauks kaip kad norēdams prisisurbti (kreida, muilas). Tai dabar jau matome atskyriu akmeniū nū kitu weisliu: 1) akmū netirpsta nei wandenyje nei įlaidžioje (lengwioje) ugnyje, ir 2) neturi skanumo.

Nepatalpjsime i ta weisle kitū dalykū, k. a. salietrā, druskā, kumparwosa, kosa (alunā), sakalo druskā (glauberinę druskā). Jaugi

mes randame salietroje, druskoje ir kumparwose sziokius netokius priemaiszczius, bet mes ant to neapsistojame, mums reikia daugiaus ko, taigi padarykime tūs dalykus tvrais Szeip reikalas emė spausti, kad swietas apmislytu, kaip ju daugiau gauti — isz to kilo dirbtuwės (pabrikos). Norėdami gauti tyra kumparwosą, gawo geležį, norėdami gauti kriszpola gawo warį. Teippat atsirado ir druskos, k. a. sakalo druska, kosas ir kitos, isz kuriu emė pelnytisi. Gauta druską lengwu buwo padaryti tikra, kadangi ji tirpsta lengwei wandenyje. Antrapus buwo liežuwis wadowu ten, kur nieko negalėjo parodyti akys, teip sunku atskirti sutrintą salietrą, druską, szarmą, sakalo druską — nės tie daigtai tada wisi balti, bet liežuwis wiens parodo esant surais, kitus karczei neskaniis, kitus ugels ar rugszczeis. Prie to wiso neprimirszkime jweikimo ugnies; nieko nepadaro įlaidi, paprasta ugnis, girdisi wien czirszkėjimas (salietra), traszčkėjimas (druska), bet atmainū nematome, karsztojigi ugnis žinoma sutirpina. Teip tai gamuame atskyrių antrós weislės drusku 1) druskos lengwei tirpsta wandenyje, 2) neiszsilėdžia paprastoje ugnyje, ir 3) yra tai suros, tai karczios ar ugios, tai rugaszczios neskaniis.

(Dar ne wiskas).

Knygos apie Lietuvą.

Julius Lippert. Die Religionen der europäischen Culturvölker, der Litauer, Slaven, Germanen, Griechen und Römer in ihrem geschichtlichen Ursprunge. Berlin 1881.

Paskutineis metais Wokiecziu mokiti wyrai triustis pradėjo apie musą kalba tas jų triusas paskirtas dėl mokslo turi ir dėl musą pacziū truputį naudós, nors kalba musų per tai netaps nė mantingesnė (bagotėsnė), nė twirtesnė. Kiti wėl musą praeitinės ir dėją isztyrinėtojai, labai mažai weikalus musą pažįdami, tankei tyrus melus raszo ir sunkei pažeidžia senowės Lietuvius, jųją weikalus ir tikybę. P. Lippert's, kurs pagal sawo prawardę regis paeinas isz Lietuwiiū, apraszė aukszczia; minawotoj knygoj tikybes senowės Lietuviiū, Slowėnū, Wokiecziiū, Grykū ir Rymijonū. Jojo tas apraszymas Lietuwiiū tikybės patwirtina tik, jog nereikia raszyt apie tai, ką pats raszėjas nepažįsta priderinczei ir neiszmano. Wisa Lietuwiiū tikybė apraszyta ant penkiū laksztū! Pats raszėjas žinō tik wardą Perkuno ir Žeminės; kitus wardus diewū ir diewaiacziiū, o teipogi kelis mytus raszėjas regis negirdėjes O didelei gaila, kad jis raszydamas apie musą tikybę neperžūrėjo senowės rasztus Wasselio, Schützo, J. Leono, Grunawo, Hartknocho ir kitu. Naujesniūse rasztūse Kotzebuės, Jono Voigto ir kitū butū teipogi atradęs nors ką apie musą tikybę. Lehkįszkoje kalboje jis butū radęs platesnį apraszymą Narbuto, Kraszewskio ir kitū rasztūse, o lietuwiszkoje — rasztūse S. Dankanto. Semdamas žinę apie musą tikybę isz raszto p. Lipperto tulasis praszalaitis dnmos, jog tikrai Lietuviei buwe tokie nabagai, kad jų tikybė buwas tokia menka. . .

Bet jeigu kursai bus tokiós dumós, tai wien per kalnę p Lipperto, kursai patingęjo, ar nenoręjo pažinti musó senowiszką tikybę. Taisybę mes turinę pripažinti, jog senowės Lietuwių tikybe neyra dar iki szei dieni priderinczei isztyrinęta ir apraszyta, kadangi daugumas senowės mytú liekti nesurinktas ir iszbarstytas musú pasakose. Regis dar ilgai reiks laukti su apraszynu musú tikybės, iki nebus wislađ surinkta, kas prie jós priklauso. O ir apraszymas tós tikybės pasiseks tik pacziam mokytam Lietuwiui, pažjstancziam priderinczei wisa praęttinę musú ir suprantancziam dwase senowės Lietuwós.

Tikybe musú garbingú proseniú yra didei swari, kaip dėl musú pacziú, teip lygei ir dėl wisatinio mokslo; ji yra pamatu wisú senowės tikybiú! Grykú ir Rymijonú tikybe paeina isz tikybės musú; Wokieczi ir Slowenai Eiropon uzplaukdami ir Lietuwius senowės isznaijidami, pasiskolyjo tacziau nūg musú sentėwiú didesnę dalį tikejimo anose žilose gadynėse. . . . Sziós dienós mokytam Wokiecziui ar Slowenni rasi jį galwą neljstu ta duma, jog wisas sziós dienós eiropejiskas apszvietimas isz pradžiu pradziú paeina nūg Lietuwiú! O wienok teip yra, ir bus rasi neužilgo pripažinta už taisybę. . . .

Pragoje.

Bassianis,

Isz Lietuwós.

Didesnė ne kaip uždėtojui „Lietuwininkú Prieteliaus“ prigul garbė *L. Iwinskiui*, kurs pirm trisdeszimt szesziú metú uždėjo kasmetinį rasztą wardu „Kalendorius arba metskaitlius ukiskasis“, kurie pirmasis numeris iszėjo 1846 m. ir nū to laiko lik 1863 m. iszėdawo kiekwienais metais. Kalendorius, kuriame buwo patalpīnamos wisokios naudingos žinios, pasakos, giesmės, dainos (tarp tu bus gana atminti tik tokį žemčiuga, kaip „Aykszeziú Szilelis“) irtt., buwo laikomas, drąsei galima sakyti, pas kiekwieną Lietuwi, mokantį skaityti, ir atneszė mums neiszpasakytą dwasiszką pėną. — Laurynas Iwinkis mirė pernai *Milwidose*, Kurszėnų parakwijoje, Sziaulių pawiete, pas paną Radawiczaitę, (pagal kitą praneszimą pas p. P. K. Godlewski Gryszkisziūse Sziaulių paw.). Jis paliko užbaigtą, bet dar ne su wisum sujieszkotą žodyną *lietuwiszkai-lenkiszką*. Pāmė ji pas sawę p. Krauczunas, mokytojas lietuwiszko liezuwió Senapilės (Marijampolės) gimnazijós. Pasiliko dar turtingi materijolai dėl lietuwiszkos prigimtinės nomenklaturós (wardú suraszo) ir daugel kitú literariszku

darbū. Wienū popieriū yra dwi skryni, kuriedwi sudėti pas'tėwiskainį p. Godlewski (nū Sziauliū į wakarūs arti Amaliū stacijōs Liepojaus geležinkelio). Tėwiskainei Zemaicziū sudeda piningus ant pastatymo paminklo ant grabo Iwinskio, o p. Moro, sekretorius marsziaikōs bajorū Sziauliū paw., suraszē jo gywatą ir zadėjo spausti laikraszcziūse. Užraszas ant paminklo žada buti lietuwiszkas. — Małonu butu Lietuwiams kad wienas ar kitas turis žinias apie palaimintus triusus ir gyvenimą to musu patrijarķo laikraszczejystēs suteikti jo amžiaus apraszą „Auszrai“. Amžinā atilsis jo dusziai!

S. R. — W.

Girdėjom, jogei *Lietuwei Trakū pėw.* (Wilniaus gubernijōs) mokin sawo waikus lenkiszakai, meldžias isz lenkiszkū knygū ir kad tenai niekur nekaib lietuwiszką pamokslą bažnyciose, nēs wyresnybē Wilniaus wyskupystēs, norėdama sulenkūti Lietuwius ano kraszto, siunczia kunjigus Lietuwius į gudiszkas parakwijas, o Lenkus į parakwijas Lietuwiū užgywentas. Teipjau kad lietuwiszkos maļdu knygos nesusiein su kaļba ano kraszto, wartoja lenkiszkas knygas: nēs jie supranta tą kaļba gerai. Wienoj bažnycioj tenai, kad kunjigas sakē pamokslą lietuwiszakai, žmonēs iszjē isz bažnyciōs. Gražū tur pajautimą sawo giminystēs Lietuwei ano kraszto! Pas mumis neyra tokiū mulkiū.

Kunjigas *M. Miežutawiczius* paraszē zodyną: *lietuwiszakai-latuwiszakai-lenkiszakai-maskoliszką* ant 120 keltū arkuszū ir laukia daleidimo lotyniszku balsiu dēl musu knygu, nēs rusiszakai atspaustas jo knygas nieks nepirktu.

Buwo teipjau pernai padūti į užrandyjimą cenzurōs į Petropile da *kalendoriu* musu ant sziu metū, kurie wienok, kaipo raszyti lotyniszkomis literoms, ne buwo daleisti spaudinti.

W.

Wyresniāmjam prieszedžiui Wilniaus tribunolo (sudebnaja paļata) nesenei pawaditam ant to urėdo p. Stadoliskiui kowo mėnesyj buwo padūtas nū wieno sudziōs Lietuwiō memorijōlas (paraszas), kuriame nū wardo Lietuwiū nemokancziū maskoliszakai praszoma yra suteikti lietuwiszakai kaļbai sudūse musu kraszto tą paczia

tiesą (prową), kuri yra dūta priebaltmariniame kraszte-
Latwiū ir Ingauniū (Estū) kalbai ir kad butu užrėdyta
(pawelyta) perguldyti įstatymus sudo wedimo į lietu-
wiszką kalbą. Atsimikim žodziū to, kurs žinojo, ką sakē:
praszykit, o bus jums dūta!

Tarp ponū Zemaicziuose platinasi duma apie rei-
kałą procēs drauge su musu inteligencija (mokįtais wy-
rais) dėl sustiprinimo ir iszplatinimo musu raszėjystēs
(raszliawōs) ir apswietōs tarp musū tamsesniuju broliū.
Wienas isz ju, Lenkū rasztininkas, žad pradėti raszyti
lietuwiszkai ant naudōs sawo kaimynū Lietuwiū, už koki
ir jis sawę laiko. S. B.

Swetur.

Gromata isz Amėrikōs.

Springfield, Ohio, Amėrikoj, 5 d. Kowinio 1883.

Brangus prieteliau redaktoriau!

Radau lenkiszkoj gazetoj, kad trys lietuwiszkį lai-
kraszcei iszeina prusiszkoje Lietuwoje; tai apszwiete
mano akis, kad ir musū giminytē turi dar tiek wal-
nybēs prusiszkoj Lietuwoj; ale rusiszkoj Lietuwoje, ne-
žinau, ar yra kokia drukarnija ar ne.

Esu Amėrikoj jau wieniūlika metų — ir randasi
mus giminytēs į 15 ar 20000. Mes turim keles ta-
worczystes, ar tris parapijas ir kunigū tris Lietuwninkus.
Buwom rodą užwede lietuwiszką gazetą (laikrasztį) Amė-
rikoj iszleisti, ale su mažu kapitalu — ir turėjom per-
stoti. — Norėcziau jus gazetōs kelis eksempliorius, kad
atsiūstumet dėl apgarsinimo sawo linkimo. Po apturē-
jimo jus gazetōs atsiūsim prėnumeratą arba piningus.
Asz storawosiūs paskui su abonentais pamaczį jums
neszti. — Musū welyjimas yra, kad kiek tiek korespon-
dencijōs padarytumet su Amėrikōs Lietuwninkais. Tiktai
nežinau ar mus kalba bus suprantama gerai ar ne. Asz
pats esu isz Maskolijōs lietuwiszkōs Suwalkū gubernijōs,
Wilkawiszko pawiete.

Gal buti, jus prietelius tikras raszo.

Antanas Jurgelaitis.

*Kelets žodžių apie Lietuvius gyvenancius Petro-
pileje.* Jau senei Lietuwei gywena Petropilėje, kad ma-
tyti jau isz to, jog cze lietuwiszkos knygos tapė spau-
dintos. Ale dabar kas kartą wis daugyn ir daugyn
atkilsta Peterburgon ant uždabio. Žinoma, daug pristoja-
tarnauti pas turtingus gywentojus Peterburgo, o dar ne-
menkas daugumas pastoja ant pabrikū darbūtis prie wi-
sokiū remestū. Norints mažne wisi Lietuwei atkeliau-
jantis ing Peterburgą katalikai, ale jie ne tiktai netur-
sawo bažnyčiōs, kai kitos wisos giminės, net cze neyra-
nei kunigo arba sakytojo žodžio Diewo Lietuviams. Žinoma,
wyresnybė kunigū Rusū nenorės iszgirsti musū balsa, ale
prawerstu pasirupinti siūsti kunigą Lietuvinją Peter-
burgon, katras galėtu apsaityti Diewo žodį Lietuviams
lietuwiszakai, kaip yra apsakoma lenkiszakai, wokiszakai
ir prancuziszakai bažnyčioje s. Katrynōs. O dar ir po-
panedėlius ir po seredas moko waiqus susirinkusius baž-
nyčioje katekismą ir poterius nūg užgawėniū iki szesz-
tinės. — Ne kartą atsitiko girdėti, kaip kunigas baž-
nyčioje barė želnieriū ar praszcziokėlį, kad nemok len-
kiszakai spawėdotis. Jei kunigai ne mok, arba nenor
lietuwiszakai spawėdoti ir pamokyti nemokanti, tai Diewas
ir Lietuwei niekū nekalti. Neatradau ewangėlijoje mo-
kinimo Wieszpates, kurs lieptu neapkęsti ar persekioti
kokią nors giminę arba jōs kalbą. Tatai kad jau dabar-
geroks skaitlius Lietuviu Peterburge susirinko, tai
prawerstu, kad patys Lietuwei praszytu ciecoriszkos
waldziōs daleidimo sustoti, kaip tur kitos giminės Pe-
terburge, ing draugystę labdarystės ir kad wiens kitam
galėtu dūti pagelbą reikale kaip moraliszka teip mate-
rijaliszka, ir rupintis prakurt saw Diewo maldōs namus
arba bažnycią. Jei kitoms giminėms reikalingu ir waiwu
wartoti yra sawo kalbą, gelbėti sawo giminės reikalus
ir papratimus ir stengtisi pagerinti jų likimą: tai kokiū
budu galima Lietuviams to užwydėti ar užginti? Ir tikrai
jei kitos giminės nor Lietuvius su sawim suwienyti,
tai tas pats jau dawadyja, kad jie yra nemenkōs wercziōs,
ir dėl to neiszstatē sawę, kad jūs isznaikintu. Taigi,
brolei Lietuwei, bukime Lietuveis. Žiemkintis.

Gromatnyczia.

Ponui St. R. T—joj. Tamstôs gromatą su giesmelėmis ir iszsiraszymu apturėjom. Szirdingai dėkui už wiską. Žinias labai dėkingai primam. Giesmeles wėliaus pasinaudosim. Praszom ir dėl kito numerio mus su žiniomis isz Lietuwôs aprupinti. — Rasi tamstai butu galima mums minėtąjį artikulą pridūti, apie platumą musų kalbôs? Labai butum už jô prisiuntimą dėkingi. — Jakoby, lietuwiszka krestomatija (litaunische Chrestomatie) kasztūja 1 m. = 1/2 rublio (labai szańios knygos, musų gimnazijose wartojamos), o Schiekopp'o gromatika 3 m. = 1 1/2 rublio. Josios bene wisose didžiose knyginycziose bus gaunamos. Jei tamsta td rasztą pageldantum, tai taptu jie prisiusti.

Ponui Zyg. H. Ko—czoj. — Tamstai iszsiuntēm atwirą rasztę ir po tam Jakobio liet. krestomatiją; tikim, jog busi apturėjes. Bezenbergerio „litaunische u. lettische Drucke“ ir Völkelio „lit. Elementarbuch“ dar neparėjo. Jakobio krestomatija kasztūja 1/2 rublio, Völkelio gramatika regis 1 1/2 rublio, o Bezenbergerio drukos 6 1/2 ar 8 rublius. Kaip pareis, teip iszsiusim. — Busim tamstai dėkingi už pažadetas isz Lietuwôs žines dėl Auszrôs, teip pat ir už pridūtus adresus, kuriū ir daugiau meilytumēm.

Ponui S. Blt. Petr—lėje. Tamstôs gromatą su penkeis markeis apturėjom ir nesenei iszsiuntēm Szykoppo gramatiką. Labai dėkwojam už pažadą mums apsakymus isz liet. literaturos pridūti. Giesmė pridėtoji graži, ji pareis į Auszrą. Mums butu didis džiaugsmas Stanewiczės bijograpiją dėl iszspaudinimo apturėti.

Ponui Ziemkincziui Petr—lėje. Tamstôs giesmeles su prozajiszkomis dalimis apturėjom, per redakciją „Lietuwiszkos Ceitungôs.“ Labai už tai esam dėkingi. Szie suraszai isz dalies 2. numeryje, isz dalies wėliaus taps iszspaudinti.

Ponui J. J—aicziui M. Tamstôs gražųjį suraszą isz Lietuwôs padawimū apturėjom; jis taps wėliaus sunaudotas rasztuse dėl musų praeitinės. Raszyta tapė tamstai placziau atwiroje kortelėje. Tikim, jog bus į tikras rankas nuėjusi.

Redakcija.

Zine nuog „Auszrôs.“

Pirmamjam N. laikraszcio musu iszėjus, mes apturėjome isz keliū Lietuwôs kampū gromatas nūg broliū, kurie su pasimėgimu sako skaite musu „Auszrą.“ Wiens gilioj Rusijoj giwenantis mokslingas Lietuwis mums tarp kitu raszo: „Acziu, szimtą syk' acziu už žodžius, paraszytus tokiu gražum liežuwiu lietuwiszku, kokį skaityti ir sapnyj' ne sapnawau! . . . Acziu Wieszpacziui, kad man nusidawė ant pabaigôs mano gywenimo regėti, „Auszroj“ prabudinimą isz miego, arba lėtargiszko sapno Lietuwôs ir Lietuwid! Galiu mirti, pamatęs „Auszrą“ musu atsigalwinimo, apie kurį asz per 25 metus dumojau,“ ir t. t. Spaudiname mes szitūs to brolio žodžius, ne to delei, jog jis musų rasztui tokę neužpelnytę.

dar garbė iszrodo, bet kad parodyti, kaip mellingai wisose szalyse yra priimama „Ausra.“ Szirdingiausei mes tad Dekawojame ipaczei tiems isz Zemaitijos broliams, kurie mums atsiuntė meilingą raszta su keleis pasiraszusių vyrų wardais! Atsiliėdami ant juu raszto, turime pasakyti, jogei ir mes labai malonėtumėme spaudinti sawo raszta Kaune, arba Wilniuje, kadangi tūmet „Ausra“ butu dar pigesnė, turėtu daugiau darbininku ir galėtu po wisą Lietuvą lengwū iszsisplėsti ir atrasti daugybę skaitytoju. Mes szendie wisi gana gerai suprantame ir numanome, jogei apszwietimas musu broliū yra didei reikalingas, nės tik szwiesybe mokslo gali suteikti mumis stiprybe dwasiōs reikalūse musu dwasiszkūse, ir parodyti mums keliā, kuriūmi mes, kaipo Lietuwe, galetumėme drasei žengti tolyn, nesibijodami, jog pawirsime į Lenkus ar Gudus. Tik isz lietuwiszku knigu ir raszta mes pažinsime welkalus ir darbus garbingu musu seneliū; tik per lietuwiszku rasztus mokinsimės mes karsztai mylėti ir garbinti sawo gražią kalbą lietuwiszkā ir sawo giminę.

To dėl mes praszome wisus skaitytojus sawo, raginti ant iszsziraszymo „Ausrōs“ tūs brolius, kurie, mokėdami skaityti, norėtu lietuwiszkas knygas pasiskaityti. Norėdami iszszirazydinti isz Zemacziū ir Lietuvōs, galit pagal szitā adresā parsigabenti „Ausrā.“

Jurgis Mikszas Ragaineje, Ragnit Ostpreussen.

Teip ir rankraszcei su gromatomis į redakcijā ant to paties uzraszo eina.
Redakcija.

Apgarsinimai.

Seniausios ir geriausios lietuwiszkos
DAINOS
uzraszitos
M. Jankaus,
gaunamos pas O. v. Mauderodę Tilzeje. Prekia 30 Pf. = 15 kapeikū.

Ant ap- **Keleiwio** pono mostelawimo kitojo Eynaro Klaipėdoj' raszomojo, ant atelsensio bertainio meto pakwėcia spaustuwe Kel. Ragainej.

Pirm pietu namie esu nuo 9—11 zegoriaus, seredo ir subato nuo 9—1 zegoriaus, todeley del iszkeliawimo ant lauku, kad didelio stroko nierra, meldziu malduotis ant 11 zegoriaus o seredo bey subato ant 1 zegoriaus, arba rytmetę taip anksti, kad asz iki 9 zegoriaus wel namie buti galiu. Po pietu tarp 4—6 zegoriaus mane galit welkiausey namie tropyti.

Liekorius lietuwiszkay kalbantia

Armons Liepa,

Tilzeje, wokuskoj ulyczoj 4.

WITOLORAUDA,

giesme isz Lietuwôs padawimû,

lenkiskai surazyta J. I. Kraszewskio, lietuviszkai iszguldyta J. A. W. Lietuwio. Poznaniuje, 1881. Spaustuwe dro. Lebinskio (J. S. Kraszewskio). Kasztuoja 3 m. arba 1½ rublio ir gaunama Požnaniuje (Prusuosė) prie knygininko Zupanskio.

Auszros II. numerio intalpa.

1. S., Kalbôs dalykûse, laiszkas 25.
2. J. A. W. L., Regėjimas, giesmė, l. 29.
3. J. Miglowara, Lietuwa, giesmė, l. 35.
4. J. B., Apie senowės Lietuwôs pilies (primezgims), l. 36.
5. J. S. Kûksztis, S. Daukantas (primezgims), l. 41
6. J. Bs., Skruzdėliû atsitankymas, l. 43.
7. P. L—as, Apraszymas zemės turtû, l. 47,
8. Bassianis, Knygos apie Lietuwą. l. 49.
9. Isz Lietuwôs, l. 50.
10. Swetur, l. 52.
11. Gromatnyczia, l. 54.
12. Žinē nûg „Auszrôs“, l. 54.

Del redakcijôs atsiliepia J. Mikszas Ragainėje.
Spaustuwė Albano & Kibelkôs Ragainėje.

Kun. Antano Jusaičio knygos:

Lietuvių Tautos Istorija ir Dabartiniai Siekiniai Tautišku atžvilgiu

INTALPA.

- I. Lietuviškos (aistiškos) tautos.
- II. Lietuvių tautos ir jų viešpatystės istorija iki Vytauto mirėjai.
- III. Santikiai su lenkais, prasidėję prie Jagelos.
- IV. Apvertinimas juristiškai ryšių Lietuvos viešpatystės su Lenkija, buvusių prieš Liublino uniją ir po jai.
- V. Priežastys puolimo Lenkijos (ir drauge Lietuvos).
- VI. Išlikimas lietuvių tautiškos sąmonės išlaikymu tautoje savos kalbos, tradicijų, išreiškimu tos sąmonės literatūroje.
- VII. Dabartiniai lietuvių tautiški siekiniai.
- VIII. Ar Lietuva galima kaip viešpatystė?
- IX. Lenkų viliugingi siekiai.

Kaina 75 centų

Užprašymus ir pinigus
adresuokit:

“ŽVAIGŽDĖ”

3654 Richmond St.,
Philadelphia, Pa.

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Apeigos Rymo katalikų Bažnyčios. Lenkiškai parašė kun. J. Lunkevičius. Vertė Gerutis. Antra laida, 188 pusl.60
Antanukas. Apsaka B. Pruso. Vertė Selimas. Antra laida, 40 pusl.15
Algimantas arba Lietuviai 13-ame šimtmetyje. Istoriška apysaka. Parašė Dr. V. Prietris. Penki tomai, 488 pusl.	2.50
Anima Villis. Marės Radzevičiūtės apysaka. Jono Montvilos vertimas. Antra laida, 162 pusl.75
Bajoro Vuošvis. Apsaka iš lietuvių gyvenimo. Parašė Jonas Kmitas. 63 pusl.15
Biurokratai. Apsaka iš paskutinių atsitikimų Lietuvoje. Parašė Jonas Kmitas. 79 pusl.25
Fabiolė arba Bažnyčia Katakumbose. Kardinolo Wiseman'o. Vertė Vytautas. 354 pusl.	1.00
Gyvačių Karalius ir kitos apysakėlės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 31 pusl.10
Iš kelionės po Europą ir Aziją. Parašė Pranaičių Julė. 380 pusl., 102 iliustracijos (paveikslai), audeklo apdarais	2.25
Skuros apdarais, paaukuotais kraštais	3.50
Iš daktaro pasakojimų. Rudens diena. Sulaukė. Parašė Šatrijos Ragana. 69 pusl.25
Išvakarės gret Lemano ežero. Parašė kun. M. Morauskis. Vertė Gerutis. 172 pusl.75
Išpažinties Istorija. Prancuziškai parašė kun. A. Guillois, vertė kun. A. M. Milukas. Antras leidimas 1916 m.50
Kova ties Žalgiriais. Istoriška drama keturiuose aktuose. Parašė Savasis (Dr. V. Pietaris). 31 pusl.25
Kunigo giminė. Parašė J. Gerutis. 68 pusl.20
Kaip Elziutė praleido Šv. Jono dieną. Parašė P. D. 63 pusl.20
Krasauninkas—Laižybos—Dievo žmonės. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 28 pusl.10
Kun. Dr. M. Gustaičio, Du laiškų iš Kelionės05
Kun. Dr. M. Gustaitis5
Laisvės Metu. Apsaka iš paskutinių atsitikimų. Parašė Antanas 1908 m. 187 pusl.75
Laiškai iš Kellonės po Palestina. Kaštai kun. Antano Miluko. 94 pusl.50

Užprašymus ir pinigų "ŽVAIGŽDĖ" 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa.

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Lietuviškas Albumas. Dalis I. Istoriškos ir šiaip jau Lietuvos vietas. Parengė ir išleido kun. A. Milukas75
Lietuviškas Albumas. Dalis II. ir III. Lietuvos raštininkai, žymesni vyrai ir tipai. Parengė ir išleido kun. A. Milukas	1.50
Lietuviškos Pasakos. Spaudon parengė Dr. J. Basanavičius. 262 pusl.	2.00
Mercier Kardinolo gromata apie Patrijotizmą ir Išlaidymą05
Moterystė ir šeimyna. Iš vokiškos kalbos vertė J. Gerutis. 41 pusl	.50
Mūsų Socijolistai. Apysaka iš „Kudlamečio“ atsitikimų. Parašė Jonas Kmitas. 57 pusl.15
Melagių Dėdė. Vaizdelis iš Dzukų gyvenimo. Parašė Ksaveras Vanagėlis. 27 pusl.10
Mūsų Išganytojaus Jėzaus Kristaus gyvenimas. Naujas pataisytas išleidimas. 209 pusl., su paveikslais75
Nekaltybė. Iš vokiško vertė J. Gerutis. 89 pusl.25
Ne Mieste Laimė. Prancuziškai parašė Pierre L'Ermite. Lietuviškai vertė Pranaičių Julė. 206 pusl.	1.00
Našlaltėiai. Likimas tulso šeimynos. Vertė P. Str. 81 pusl.15
Pasikalbėjimas Giesmininko su Lietuva. Vyskupo A. Baranausko Eilės. Kaina05
Pasakyk Matušei, Agnieška, Ant Garlaivio. Trijs Šatrijos Raganos apysakos.15
Pradžia ir išsiplėtimas Katalikų Tikėjimo. Parašė Vyskupas M. Valančius. 235 pusl.	1.00
Paklydėliai. Kun. J. Geručio. Antras leidimas.10
Pikta Dvasia. Latviškai parašė Rudolfas Blaumanis. Lietuviškai vertė Idlargas. 72 pusl.25
Patrimpo Laiškai. Kun. Miluko leidimas 1907 m.60
Šventųjų Gyvenimai. Skaitymai kiekvienai metų dienai. Su paveikslais. Spaudon parengė kun. A. Milukas. visi 4 tomai	3.50
Drutais audeklo apdarais	4.00
Skuros apdarais	5.00
Skuros apdarais, paaukuotais kraštais	5.50
Šlapius ir anapus grabo. Parašė J. Gerutis. 210 pusl.60
Susiskaldėliai. Vaizdelis iš mūsų sodiečių gyvenimo. Parašė J. Gerutis. 62 pusl.20

Užprašymus ir pinigus „ŽVAIGŽDĖ“ 3654 Richmond St.,
 adresuokit: Philadelphia, Pa.

ŽVAIGŽDĖS' KNYGYNE GAUNAMOS KNYGOS

Sodžionių Teologija. Parašė J. Gerutis. Gražiausia lietuviška kalba šioje knygoje išdėstytas visas Katalikų Teologijos mokslas. 285 pusl.	1.00
Trumpas Katekizmas10
Vaičiailio Eilės. Su velionio plačia biografija ir paveikslu. 157 pusl.75
Valdimierius. Apsaka. 47 pusl.10
Pergyventos Valandos (Karvojaus Laiškai). Parašė K. A. K. 140 psl.60
Jonukas Karklynas eina Lietuvos pažintų. Parašė Prietelis. 47 psl.20
Socijalistai Kas jie? — Iškur atsirado? — Ko nori? Parašė Dr. A. Civinskas. 124 psl.15
Gera Išpažintis Verta šv. Komunija. Kun. P. Saurusaičio. psl. 6810
Satrijos Raganos, Saulei nusileidžiant, Iš mūsų karionės. Kalėdų Vakaras. 62 psl.15
„Aušros“ 40 Metų Sukaktuvėse. 1883 — 1923. (Perspaudinta iš 1923 m. Gruodžio Mėnesio „Žvaigždės“). 261 psl.	2.00
Lietuvių Tautos Istorija ir Dabartiniai Siekiniai Tautišku Atžvilgiu. Parašė kun. Antanas Jusaitis. 112 psl.75
„Žvaigždės“ 1922 metų kompletas	\$2.50
„Žvaigždės“ 1921 „ „	2.50
„Žvaigždės“ 1920 „ „	3.00
„Žvaigždės“ 1919 „ „	3.00
„Žvaigždės“ 1918 „ „	3.00
„Zv.“ 1917 „ „	3.00
„Zv.“ 1916 „ „	3.00
„Zv.“ 1915 „ „	3.00
„Dirvos Žinyno“ kompletai	3.00
Keliolikos metų „Žvaigždės“ kompletai \$5 kiekvienas.	

Užprašymus ir pinigus **“ŽVAIGŽDĖ”** 3654 Richmond St.,
adresuokit: Philadelphia, Pa.

"AUŠROS" 40 METŲ SUKAKTUVES

(Atspauda iš "Žvaigždės")

Štai tu, anot "Tėvynės" ir "Draugo" istorinių knygų Pirmosios Dalies įtalpa:

1) "Aušros" įkurėjas apie vysk. A. Baranauską. To paties — 2) "Aušros" genezis. 3) Aušrininkai rašytojai, pasak šliupą ir Totoraitį. 4) Turčiniškio eilės "Aušrininkams". 5) (J. Pranaičiūtė Apie prof. Volterį. 6) Prof. Volteris "Aušros" 40 metų sukaktuvių paminėjimui. 7) Pirmojo "Aušros" numerio ir kitų žymesnių — viso 40 puslapių fotografijos. 8) "Musų Karionių Metų" skyriuje laiškai: Dr. J. Basanavičiaus, Dr. J. Gaidžio ir S. Kušlevskio ir Dr. V. Kudirkos. Vieno Dr. Basanavičiaus laiško fotografiška fascimile (4 puslapiai). Paveikslai I-je dalyje: Namai, kur S. Daukantas gimė, Dr. Basanavičiaus namai Bulgarijoje. Dr. Basanavičius—1898 m. Vysk. A. Baranauskas, Broliai Juškevičiai: kun. Antanas ir prof. Jonas; A. J. Višteliauskas, Dr. J. Šliupas, Jurgis Mikšas, Martynas Jankus; Jubilėjinis Aušrininkų paveikslas: inž. Petras Vileišis, P. Matulionis, Dr. J. Bulota, V. Palukaitis, prel. K. Prapuolenis, J. Jablonskis, Dr. J. Basanavičius, A. Jakštas, Al. Fromas-Gužutis, kun. J. Lideikis-Mažutis, K. Sakalauskas-Vanagaitis, J. Mačys-Kėkštas, Pr. Vaičaitis, prof. K. Jaunis, Petras Kriaučiūnas, Peterburgo lietuvių grupėje, kun. S. Gimšauskas, prof. S. Volteris, M. Davaina Silvestravičius-Wewersys-Zaltys, prel. J. Maciulevičius-Maironis, Dr. P. Pietaris, Dr. J. Šliupas, Gerutis-kun. Balvočius, J. Adomaitis-Bernas, Dr. V. Kudirka, Vaižgantas-Tomas, Kmitas-kun. K. Urbanavičius, kun. A. Jusaitis ir Saulės kūrėjų šaurėjas — prel. A. Oišauskas.

KAINA UŽ ABU TOMU DU DOLARIU.

Tos knygos gaunamos lietuviškų laikraščių redakcijose ir knygynuose arba pas

A. MILUKAS & CO.,

3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.

“AUŠROS” 40 METŲ SUKAKTUVĖSE

Antrosios Dalies [Italpa

1) “Aušros” Paminėjimui — Jono Kriaučiuno; 2) XIX Amžiaus Pabaigos Musų Dainiai — L. Šimučio, “Garso” redakt.; 3) Ginamosios Literatūros Platintojai (su paveikslais: Vysk. M. Valančiaus, Jurgio Bieliako ir Kun. Miluko, P. Mikolainio, J. Kriaučiuno, Dr. P. Matulaičio, Dr. Bagdanavičiaus, Kun. Bulvičiaus, And. Dubinsko, Kunigų: M. Miežinio, A. Vieniužio, V. Juzumavičiaus, Kl. Kozmiano, P. Šilinskio, J. Katėlos, J. Žebrio, V. Dargio, A. Staniukyno, J. Naujoko, A. Civinsko, M. Gustaičio, Duobos, J. Totoraičio, A. Jusaičio, M. Šedvydžio, (Vyskupo) Jurg. Matulaičio, J. Davidavičiaus; toliaus agr. Totoraičio, J. Česnos, J. Kačergio, Pr. ir A. Matulaičių, A. Daniliausko, S. Kušelevskio, P. Mikalausko); 4) “Aušra” ir Musų Prieliečiai Svetur — J. O. Širvydo, “Vienybės” redaktorius (su paveikslais: J. O. Širvydo, J. J. Kraševskio, K. Skirmuntaitės, L. Kondratavičiaus ir T. Norbuto); 5) Tautos Atbudimas — Kun. A. Miluko; 6) Spaudos Platinimas Dzukijoje — S. E. Vitaičio, “Tėvynės” redaktorius; 7) Vysk. Valančiaus Intaka — Kun. N. J. Petkaus; 8) P. Mikolainio Prityrimai; 9) “Aušros” Intaka (anot Vaižganto); 10) Amerikos Lietuvių Leidėjai — J. Pranaičiutės, “Žvaizdės” redaktorės (su paveikslais: J. Pranaičiutės, J. Paukščio, A. Olševskio ir kunigų: A. Miluko ir V. Varnagirio); 11) “Aušros” Pasirodymo Priežastys — Dr. Šliupo; 12) Jurgis Biellinis (Bieliakas); 13) Ex-Prezidentas A. Smetona apie Maironį; 14) Vilkutaitis, “Amerikos Pirtyje” autorius apie Aušrą; 15) Maironio žodžiai Prie Basanavičiaus Paminklo; 16) Baigiant Darbą.

KAINA UŽ ABU TOMU DU DOLARIU.

Tos knygos gaunamos lietuviškų laikraščių redakcijose ir knygynuose arba pas

A. MILUKAS & CO.,

3654 Richmond St., Philadelphia, Pa.

ALPHABETICAL LIST OF CONTRIBUTORS

A. J. ...
 B. ...
 C. ...
 D. ...
 E. ...
 F. ...
 G. ...
 H. ...
 I. ...
 J. ...
 K. ...
 L. ...
 M. ...
 N. ...
 O. ...
 P. ...
 Q. ...
 R. ...
 S. ...
 T. ...
 U. ...
 V. ...
 W. ...
 X. ...
 Y. ...
 Z. ...

PUBLISHED BY THE
 ...
 ...
 ...